

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra marketingové komunikace a public relations

Bakalářská práce

2019

Konstantin Sulimenko

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra marketingové komunikace a public relations

**Kultura mluveného projevu tiskových mluvčích
s analýzou Jiřího Ovčáčka**

Bakalářská práce

Autor práce: Konstantin Sulimenko

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. Tereza Klabíková Rábová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Konstantin Sulimenko

Bibliografický záznam

SULIMENKO, Konstantin. *Kultura mluveného projevu tiskových mluvčích s analýzou Jiřího Ovčáčka*. Praha, 2017. 60 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra marketingové komunikace a public relations. Vedoucí diplomové práce PhDr. Tereza Klabíková Rábová, Ph.D.

Rozsah práce: 73 118 znaků

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na praxi mluveného projevu, specificky na přednes, tiskových mluvčích v České republice a v této souvislosti analyzuje jednoho z nejnápadnějších tuzemských mluvčích, Jiřího Ovčáčka. Představuje kombinaci analytických prostředků pro zkoumání dobrého mluveného projevu s důrazem na ortoepii, fonetiku a teorii rétoriky. Takto představeny jsou například metody exaktního měření kvality a kvantity samohlásek, tempa a dalších akustických korelátů charismatického projevu a také metody poslechového šetření hlásek a hláskových skupin. Kromě užití těchto analytických prostředků v praktickém výzkumu je diskutována i jejich významnost pro zkoumání právě pracovníků vztahů s veřejností. V praktické části jsou popsány metody uplatněné na mluvčího prezidenta republiky Jiřího Ovčáčka. Zkoumání bylo podrobeno pět jeho projevů z průběhu let 2015 až 2019. Analýza se zaměřila na konkrétní problémy a nedostatky v rámci jeho výslovnosti včetně pokusu o jejich zdůvodnění, otázku globálního krácení a prodloužení samohlásek a měření tempa. Součástí analýzy je i interpretace všech výsledků a jejich zařazení do kontextu současné mluvní praxe. Diskutovány jsou i posuny Jiřího Ovčáčka v rámci kvality jeho mluveného projevu a možnosti zlepšení, které jsou zobecnitelné na všechny tiskové mluvčí a další pracovníky marketingu a PR.

Annotation

This bachelor thesis focuses on the practice of speech, specifically the delivery of speech, of spokespeople in the Czech Republic and in this context, it analyses one of the most prominent Czech spokespeople Jiří Ovčáček. It introduces the combination of analytical tools for the analysis of a quality speech with emphasis on orthoepy, phonetics and rhetorical theory. Methods of exact measuring of vowel quality and quantity, speech rate and other acoustic correlates of a charismatic speech as well as methods of auditory analysis of phones and phone structures are introduced. Besides the use of those analytical tools in a practical research, the importance of those methods for analyses of PR experts is discussed. In the practical part, previously described methods are used to analyse the spokesman of the Czech president Jiří Ovčáček. The dataset consisted of five his speeches from 2015 to 2019. The analysis aimed to find and explain specific problems and deficiencies in his articulation, to explore shifts in vowel quality and quantity globally and

to measure the speech rate. The part of the analysis is the interpretation and contextualisation of the results as for the current state of speech culture in Czechia. The progress of Jiří Ovčáček's speech abilities is also discussed as well as possibilities for improvement, which can be generalised onto all spokespeople and other PR and marketing experts.

Klíčová slova

Mluvčí, kultura mluveného projevu, přednes, řeč, ortoepie, rétorika

Keywords

Spokesman, speech culture, delivery of speech, speech, orthoepy, rhetorics

Title

Speech culture of spokespeople with analysis of Jiří Ovčáček

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí své práce, doktorce Klabíkové Rábové, za laskavé vedení, trpělivé konzultace a nekonečné nadšení pro studium jazyka. Děkuji také pedagogům z Fonetického ústavu FF UK, především docentu Skarnitzlovi, za ad hoc konzultace a poskytnutí obrovského množství studijního materiálu a další podpory.

Obsah

1. Úvod	2
TEORETICKÁ ČÁST	4
2. Fonetika	4
2.1 Akustické vlastnosti zvuku	4
2.2 Vokální systém	5
2.3 Konzontanty a souvislá řeč	7
3. Ortoepie	8
3.1 Standard, kodifikace a norma	8
3.2 Problémy s kodifikací české ortoepie	9
3.3 Problémy s východisky ortoepie	10
3.4 Problémy s očekávanými výstupy ortoepie	11
3.5 Argumenty pro ortoepickou výslovnost	12
3.6 Ortoepická pravidla	13
3.6.1 Ráz	13
3.6.2 Vokály	14
3.6.3 Konsonantické shluky	16
3.6.4 Iniciální -j-	16
4. Rétorika	17
4.1 Percepce projevu	18
4.2 Charisma	19
5. Přednes projevu jako součást komunikace a PR	20
PRAKTICKÁ ČÁST	21
6. Základní charakteristika zkoumaného subjektu	21
7. Metodologie	21
8. Poslechová analýza konkrétních jevů	23
8.1 Redukce vokálů	24
8.2 Vypuštění vokálů	25
8.3 Vypuštění konsonantů	26
8.4 Asimilace způsobu artikulace	27
9. Akustická analýza	28
10. Diskuse	31
10.1 Rozdíly mezi monology a dialogy	31
10.2 Rozdíly mezi v projevech v průběhu času	33
10.3 Shrnutí diskuse	35
11. Závěr	36
Použitá literatura	40
Seznam příloh	49
Přílohy	50

1. Úvod

Tématem a cílem této bakalářské práce je zanalyzovat kulturu mluveného projevu jednoho z nejvýraznějších tiskových mluvčích v České republice, mluvčího prezidenta republiky Miloše Zemana Jiřího Ovčáčka, a na základě analýzy jeho projevu stanovit referenci, se kterou by bylo možné srovnávat další profesionální pracovníky v oblasti public relations, jejichž činnost spočívá k řečové komunikaci.

Specificky se tato práce zaměřuje na preciznost přednesu projevu, tedy výslovnost a vybrané prozodické jevy. Oproti původní tezi tak došlo k zúžení tématu – tato práce se nesoustředí na volbu lexika ani syntaktické parametry projevu. Toto omezení je způsobeno snahou do hloubky se zaměřit na otázku samotného přednesu.

Jelikož se většina výzkumů na téma kultury mluveného projevu týká především moderátorů zpravodajství (Janoušková a Veroňková, 2008), politiků (Rosenberg a Hirschberg, 2009) nebo podnikatelů (Niebuhr et al., 2016), půjde přinejmenším v českých podmínkách o první pokus propojit oblast public relations a řečovou kulturu. V průběhu všech kapitol teoretické části tak budou předkládány argumenty, proč je dobré se i v případě pracovníků PR na kulturu řeči zaměřit.

První kapitola teoretické části se zaměří na základní definice fonetiky a fonetických pojmů, se kterými bude práce operovat. Zjednodušeně bude představena také akustika mluvených zvuků, aby mohl čtenář jednoduše pochopit analytické postupy praktické části.

Druhá kapitola se bude týkat ortoepie, tedy vědy o správné výslovnosti. Kromě výčtu jednotlivých pravidel kapitola důkladně prodiskutuje kritiku a pokusí se obhájit potřebnost ortoepie v současném světě s důrazem na tiskové mluvčí.

Třetí kapitola bude věnována rétorice jako vědnímu oboru. Zvláštní pozornost bude věnována společným výzkumům fonetiků a byznysových expertů z posledních let, které zkoumají charisma v lidském projevu.

Poslední kapitola teoretické části shrne vztah PR a kultury mluveného projevu a pokouší se dokázat, že kultura řeči vztažená k normám a standardům je mnohem blíže oboru komunikace, než by se mohlo zdát.

Praktická část je pak věnována osobě Jiřího Ovčáčka. Vybraných pět jeho promluvy

(připravené monology i spontánní dialogy) z průběhu let bude podrobena sluchové (ortoepické) i akustické (exaktní) analýze. Budou odhaleny konkrétní i globální nedostatky jeho projevů, a to i tak, aby bylo možné tyto aspekty na jeho příkladu vztáhnout i na kulturu mluvených projevů tiskových mluvčích obecně, a práce tedy měla zobecňující charakter.

Závěrečná diskuse porovná posun přednesu připravených projevů Jiřího Ovčáčka a zanalyzuje rozdíly mezi kulturou projevu v nepřipravených a připravených projevech. Nepřímo se také pokusí zodpovědět otázku, jestli je Jiří Ovčáček co do kultury řeči ucházejícím veřejným mluvčím.

TEORETICKÁ ČÁST

2. Fonetika

Tradičně se mluví o fonetice jako o „[science] concerned with describing the speech sounds that occur in the languages of the world ([vědě] zabývající se popisem mluvených zvuků, které se vyskytují v jazycích světa [přeložil KS])“ (Ladefoged, 1993, str. 1), v podstatě tedy jako o vědě, která se snaží nalézt a inventarizovat maximum zvuků, které člověk umí vyprodukovat a použít pro komunikaci.

Modernější přístupy ale přisuzují fonetice mnohem větší rozsah činnosti. Například Trask (1996, str. 270) mluví o fonetice jako o vědním oboru o řeči (speech), který se dělí dále na artikulační fonetiku (zkoumání mluvních orgánů člověka), akustickou fonetiku (zkoumání fyzikálních vlastností produkováných zvuků) a auditivní fonetiku (zkoumání procesu přijímání a interpretace zvuků uchem, nervovým systémem i mozkiem).

Skarnitzl, Šturm a Volín (2016, str. 8) z Fonetického ústavu Filosofické fakulty Univerzity Karlovy mluví o fonetice ještě šířeji: „naším cílem je zkoumat proces řečové komunikace v celé jeho úplnosti“. K Traskovým subdisciplínám přidávají ještě fonologii, která se zabývá zvukovým systémem jazyka, tedy zkoumá, jak konkrétní zvukové jednotky fungují v rámci jazykového inventáře.¹

My se v této práci budeme na fonetiku dívat optikou Skarnitzla et al. a použijeme ji (avšak stroze pouze českou) aplikovaně k analýze projevu zkoumaného subjektu. Je třeba ještě dodat, že fonetika je věda deskriptivní, proto nebudeme rozlišovat, co je správně a špatně, ale budeme se dívat na to, jak věci v české fonetice fungují běžně a z toho odvozovat něco, čemu budeme říkat standard (k rozlišení standardu, normy a kodifikace viz dále).

Jelikož není cílem této práce poskytnout čtenářům vhled do oblasti fonetiky, ale pouze užít fonetické poznatky k analýze kultury mluveného projevu, bude tato kapitola věnována pouze konkrétním a velmi základním aspektům fonetiky.

2.1 Akustické vlastnosti zvuku

Zvuk je ve své podstatě pouze vlnění, které vydává zdroj a které od něj vzduchem šíří. Toto vlnění způsobí tlakové vzruchy, které, pokud má vlnění správné vlastnosti (tedy je

---

¹ Je třeba zmínit, že Trask na fonologii samozřejmě pamatuje také, ale nezmiňuje ji pod fonetikou, nýbrž samostatně.

slyšitelné), přechází ve zvuk (Skarnitzl et al., 2016, str. 30-31).

Důležitými akustickými vlastnostmi zvuku, se kterými se v této práci setkáme, budou frekvence a trvání.

Trvání je poměrně jednoduše uchopitelný koncept. Každý zvuk probíhá v časovém kontinuu a jde tedy o rozdíl mezi koncem a začátkem zvuku (konec mínus začátek). Tradičně se udává v sekundách (s) nebo v milisekundách (ms). I když v praxi se ukazuje, že vnímání řeči přísně v časovém kontinuu nejde (Grossberg, 2002), pro účely analýzy kultury projevu nám koncept trvání, kdy jdou hlásky jedna po druhé, tedy (téměř) jasné začínají a končí, stačí.

Frekvence je definována jako počet kmitů za sekundu a udává se v hertzech (Hz). Pokud máme například jeden kmit za 2 ms, bude hodnota frekvence 500 Hz. Čím větší je frekvence, tím vyšší vnímáme tón (Skarnitzl et al., 2016, str. 31-32).

S frekvencí souvisí i dvě základní fonetické metriky. Výška hlasu je závislá na kmitání hlasivek, určující je jejich délka i napětí (zkrácené a napjatější produkují vyšší tón). Výška hlasu je jednak charakteristická pro každého člověka a jednak se mění například s intonací. U mužů se výška uvádí většinou v hodnotách 100 až 150 Hz (Palková, 1994, str. 57). K výšce hlasu budeme v případě potřeby referovat jako k základní frekvenci nebo F0 (ef nula).

V Hz se měří i kvalita konkrétních hlásek (především, ale nejen samohlásek), a to za pomoci tzv. zvukového spektra zobrazeného spektrogramem (viz dále). Za pomoci určitého nastavení mluvidel dosáhneme toho, že vydáme složený zvuk nejvíce rezonující na určitých frekvencích. Těmto nejvíce rezonujícím frekvenčním pásmům se říká formanty (Skarnitzl et al., 2016, str. 32; Trask, 1996, str. 5 a 147). Pokud bude náš hlas rezonovat na těch „správných“ formantech, dokonale tím vyslovíme kýženou hlásku. K formantům budeme tradičně referovat jako k F1, F2, F3 atd. od nejnižšího formantu (s nejnižší frekvencí) k vyšším.

2.2 Vokální systém

Vokálem rozumíme samohlásku, a to buď monoftong (jednoduchou samohlásku – /i/ apod.), nebo diftong (/au/ apod.), zde budeme popisovat první jmenované.

Jejich produkci ovlivňuje způsobem postavení artikulačního ústrojí. Z toho důvodu

rolišujeme hlásky zavřené, středové a otevřené a přední, střední a zadní, viz tabulka č. 1.

Postavení	přední	střední	zadní
otevřené	i		u
středové	e	(ə)	o
zavřené		a	

Tabulka č. 1: Vokální systém češtiny (dle Palkové, 1994, str. 70)

Kromě toho je pro češtinu podstatné i rozdělení na dlouhé a krátké vokály Foneticky (byť ne fonologicky) se v češtině ještě vokály mohou rozdělit na zaokrouhlené a nezaokrouhlené.

Jak je z přílohy č. 1 patrné, čeština má 5 krátkých vokálních kvalit – a, e, i, o, u; plus odpovídající dlouhé varianty. Zde je třeba uvést, že čím níže je hláska v grafu, tím je otevřenější a naopak. To znamená, že /a/ je otevřenější než /e/. Budeme-li mluvit o otevřené výslovnosti, myslíme tím právě to, že mluvčí při /e/ nastaví artikulační ústrojí blíže k vokálu /a/, při vokálu /i/ použije nastavení bližší pro /e/ apod. Můžeme také referovat ke „ztrátě zaokrouhlenosti“, v tu chvíli mluvíme o tom, že se správně zaokrouhlené postavení rtů při /o/ a /u/ změní v postavení bližší nezaokrouhleným hláskám. (Skarnitzl et al., 2016, str. 48-52)

Jak jsme zmiňovali v předchozí kapitole, dle postavení artikulačního ústrojí rezonují vokály nejvíce na určitých frekvencích, formantech. Tabulka č. 2 představuje standardní frekvence formantů pro české vokály. Je třeba si všimnout, že zatímco /a/, /e/ a /o/ disponují přibližně stejnými formanty pro své krátké i dlouhé varianty, /u/ a především /i/ se kvalitativně liší.

Vokály	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	410	1940
i:	280	2260
e e:	570	1550
a a:	670	1250
o o:	470	1040
u	360	940
u:	300	770

Tabulka č. 2: Referenční hodnoty českých vokálů (Skarnitzl a Volín, 2012)

S tímto souvisí i délka vokálů, tu popisuje tabulka č. 3. Pozornost si zaslouží především velmi malý rozdíl (necelých 30 %) mezi délkou krátkého a dlouhého /i/, což je vysvětlováno právě rozdílnou kvalitou, tedy jinými formanty (Skarnitzl et al., 2016, str. 51-52).

vokál	poměr
i x i:	1,29
e x e:	1,72
a x a:	1,79
o x o:	1,73
u x u:	1,60

Tabulka č. 3: Standardní poměry mezi krátkým a dlouhým vokálem v češtině (Podlipský et al., 2009)

2.3 Konsonanty a souvislá řeč

Konsonanty rozumíme souhlásky. Ty jsou v češtině tvořeny na základě tří parametrů. Prvním je způsob artikulace, tedy jestli se jedná o exploziv (přitisknutí jazyka/rtů a následné rozražení), frikativu (vycházející proud vzduchu) apod. Druhým je místo artikulace, tedy kde v artikulačním ústrojí se hláska vyrábí. Třetím je znělost, tedy jestli je při tvoření hlásky zapojena činnost hlasivek (tedy je přítomno F0) či nikoliv (Skarnitzl et al., 2016, str. 53-64).

Za pomocí těchto parametrů je možné poskládat libovolný český konsonant. Například tedy /b/ by byla znělá bilabiální (artikulovaná pomocí obou rtů) exploziva, /s/ neznělá alveolární (artikulovaná dotekem jazyka na horní dásni) frikativa (vypuštěný proud vzduchu).

V souvislé řeči jsou konsonanty ovlivňovány okolím, a to především na základě principu úspornosti (chceme vydat minimum energie na mluvení). Tím dochází k elizím (vypuštění hlásky), epentezím či protezím (vlození) nebo asimilaci (připodobnění hlásky k jiné v jejím kontextu) znělosti, způsobu nebo místa artikulace (Skarnitzl et al. 2016, str. 71). Ne vždy se jedná o negativní jev, například asimilace znělosti je v češtině přirozená a normativně správná.

3. Ortoepie

Aby byla komunikace srozumitelná, uplatní se naše fonologická znalost jazyka. To v praxi znamená, že přidělíme různý smysl slovům /bit/ a /bi:t/, /to/ a /ta/ nebo /frak/ a /vrak/. Připomeňme v tuto chvíli ještě jednou, že samotná realizace zvuků je záležitostí fonetiky, kdy máme určitý rozsah možností, jak daný foném pronést (např. vokály mohou být zvláště v Praze otevřené, tzn. /o/ bude realizováno téměř jako [a], /i/ jako [e] a podobně. Z toho vychází například známá kritika otevřené pražské výslovnosti lidmi z Moravy nebo jižních Čech, kteří ji parodují přibližně jako [ja: sem s prahe:]) (obecně k tomuto viz Palková, 1994, především str. 118 a dál).

Existuje nicméně ještě jeden koncept, a to koncept správného vyslovení. To je úkol vědního oboru ortoepie. Ta je Palkovou (1994, str. 320) definovaná jako soubor norem, které vymezují spisovný standard zvukové podoby jazyka. Součástí ortoepie je také ortofonie, která definuje správnou podobu výslovnosti jednotlivých hlásek a mimoto ještě několik dalších souborů zásad (Palková, 1994, str. 320). Jelikož si tato práce neklade za cíl popsat precizně obecnou teorii dokonalé výslovnosti v češtině, pro přehlednost a jednoduchost zastřešujeme všechny úvahy o správnosti mluvy jako ortoepii.

Ještě je pro pořádek třeba dodat, že zatímco fonetika a fonologie jsou tradičně deskriptivními vědeckými metodami, ortoepie je ze své povahy na závěr nutně preskriptivní. Ačkoliv není cílem této práce popsat velký spor mezi preskriptivisty a deskriptivisty, předtím, než přejdeme k samotným pravidlům ortoepie, je nutné se vypořádat s kritikou konceptu ortoepie jakožto základu pro jeho samotnou využitelnost v rámci praktické analýzy.

3.1 Standard, kodifikace a norma

Abychom mohli správně uchopit koncept správnosti, je třeba na začátek uvést, jak vůbec může preskripce ve výslovnosti vznikat. K tomu nám dopomůže Daneš (1977, str. 3-5), který sice mluví o jazyce obecně, jeho postupy lze však aplikovat i pouze na mluvenou část jazyka. Ten rozděluje následující fáze.

Jako první nastupuje etapa deskriptivní neboli zjišťovací. Zde se objektivně popíše

současný stav spisovného² jazyka ve všech oblastech a přístupy jazykových uživatelů k němu.

Druhá fáze je regulativní, případně také normativní. V rámci ní se nejdříve vyhodnotí stav zjištěný v první etapě, následně proběhne vlastní kodifikace. Tu Daneš (1977, str. 4) definuje následujícím způsobem: „Smyslem kodifikace je být efektivním nástrojem plánovitého, perspektivního ovlivňování spisovného jazyka; má ráz prostředku institucionálního, kontrolujícího dynamickou rovnováhu spisovného jazyka [...] a zjišťujícího [sic!] jeho relativně hladké fungování podle aktuálních komunikativních potřeb společnosti.“

Třetí etapa pak již „pouze“ zajišťuje implementaci přijaté kodifikace do běžně užívané praxe na základě dalších postupů.

Daneš také konstatuje, že pro kodifikaci spisovnosti jsou potřeba určité objektivní podmínky, z nichž jedna je tzv. noremnost, tedy existenci v jazykové normě. On sám ji definuje (1977, str. 10) jako „[jazykový] prostředek, který je daným jazykovým společenstvím přijat (je konvencionalizován) [...] Kladně se hodnotí to, co je v soulase s normou (se souborem norem)“. Připojme ještě pro jistotu často v českém prostředí citovanou definici normy B. Havránka (1932, str. 33): „soubor jazykových prostředků gramatických i lexikálních (strukturálních i mimostrukturálních), pravidelně užívaných (zvýraznil KS).“

Právě tyto normy (abstraktní kognitivní soubory) pak zachycuje kodifikace (soubory předepsané člověkem/lidmi) (Kraus, 2017). A jak je patrné z řádků výše, zatímco norma se stále vyvíjí, kodifikace ze své podstaty musí být časově statická.

Kromě toho ještě vydělme specificky termín standard. K tomu budeme referovat jako k něčemu, co, třebaže nekonvencionalizováno, je běžně přijímaným nepříznakovým průměrem. Pro naše účely to specificky budou hodnoty formantů českých vokálů apod.

3.2 Problémy s kodifikací české ortoepie

Zde se opět vraťme specificky ke kodifikaci norem ortoepie. Takové kodifikační příručky

---

² Je třeba dodat, že co přesně je spisovný jazyk předtím, než proběhne druhá, tedy preskriptivní fáze, Daneš neuvádí.

byly v Česku vydány jen dvě – Výslovnost spisovné češtiny I (editováno Hálou, vydáno 1955 a 1967) a Výslovnost spisovné češtiny (editováno Romportlem, vydáno 1978), přičemž ta první se zaměřuje hlavně na výslovnost českých a druhá dodává výslovnost přejatých slov a výslovnostní slovník (Štěpánová, 2016, str. 14). Obě tyto příručky byly vypracovány ortoepickou komisí při Ústavu pro jazyk český (Palková, 1994, str. 320). Další knihy zabývající se ortoepií či se jí přinejmenším dotýkající (např. právě Palková, 1994) jsou jen díla jednotlivců, která většinou vycházejí ze zásad těchto starších příruček (Štěpánová, 2016, str. 14). Zvláště pak druhá z příruček byla samotnými autory uvažována sice jako normativní, ale nikoliv jako definitivní (Štěpánová, 2016, str. 15).

Lze tedy – a odborné práce souhlasí (Štěpánová, 2016, str. 16) – usoudit, že pro některé mluvčí již vybrané výslovnostní modely nemusí být aktuální, neboť normy se oproti kodifikaci během času mohly posunout.

Problém s kodifikací ortoepie je ještě jeden, a to že, oproti ortografii, nabízí mluvčím mnohem větší volnost, viz Daneš (1977, str. 10): „[V] ortoepii je jejich [ony = normy, pozn. KS] rozpětí širší a jsou volnější (je tu mnohem více dublet, regionálních variant a k odchylkám býváme shovívavější [zvýraznil KS])“.

3.3 Problémy s východisky ortoepie

Zvláště v průběhu první dekády tohoto století se otevřela akademická debata na téma kritiky ortoepie v jejích teoretických základech. K této debatě se vyjádříme v kapitole regulace kultury jazyka. Je však na místě zmínit pravděpodobně nejvýraznější výtku současné ortoepii, a to složitý vztah mezi psaným a mluveným „spisovným“ jazykem (Čermák et al., 2005, str. 103).

Je již tradiční debatou v jazykovědě, zda je primární jazyková rovina zvuková, a tedy písemná z ní nutně vychází (obecně již de Saussure, 1989, z modernějších autorů např. Sgall, 1994, str. 169 nebo Daneš, 2014, str. 116), nebo jsou obě roviny na sobě nezávislé, respektive v neexistujícím přímém kauzativním vlivu (např. Palková, 1994, str. 21 nebo Vachek, 1989, str. 35-36). Názor, že by vycházela rovina zvuková z roviny psané však přijímán není.

Při tvorbě ortoepických pravidel byl však často uplatňován právě poslední model, kdy zvuková norma se derivovala z té písemné. Jak k tomu uvádí Štěpánová (2016, str. 23):

„[...] Při tvorbě ortoepické kodifikace přejímek obsažené ve VŠČ II (1978)³ k žádné souběžné revizi pravopisných pravidel nedošlo a je patrné, že se její autoři museli spíše podřizovat tehdy platné kodifikaci pravopisné [...]“.

3.4 Problémy s očekávanými výstupy ortoepie

Je samozřejmě legitimní otázkou, do jaké míry je výslovnost podle normy pouze teoretickým konceptem, který (v momentě, kdy nedbalá výslovnost nemění význam proneseného slova) nijak neovlivňuje vnímání kvality mluvího.

Janoušková a Veroňková (2008) provedly percepční test, ve kterém posluchači hodnotili tehdejší moderátory hlavních zpravodajských relací na třech největších televizních stanicích v České republice. Nejúspěšněji v testu dopadla Marcela Augustová, jíž pozitivně hodnotilo přes 87 % posluchačů. Na opačném konci pak skončily tváře Televize Nova – Koranteng, Charvátová, Voříšek a Borhyová.

Sama autorka pak výsledky dává do kontrastu se sledovaností zpravodajských relací, z nichž Nova byla suverénně nejsledovanější. Spekuluje však, na základě dalšího percepčního testu, kdy posluchači měli definovat, co je vedlo k udělení jejich předchozího hodnocení. Nejdůležitějším percepčním faktorem se pak stala prozodie a kvalita hláskové roviny. Autorky na základě těchto poznatků uzavírají: „Je evidentní, že požadavek kultivovaného vyjadřování (ve výše uvedeném smyslu promptní srozumitelnosti) není požadavkem akademickým, ale vyplývá z potřeb společenské praxe a že kultura mluveného projevu by měla být věnována náležitá pozornost.“ (Janoušková a Veroňková, 2008, str. 61)

Jako protiargument je však třeba dodat, že posluchači byli studenti fonetiky a byli instruováni zaměřovat se na formální kvalitu projevu, a tedy opět vyvstává otázka, jestli je normativní výslovnost důležitá i v „nelaboratorních podmínkách“ pro „úplně běžné uživatele jazyka“.

Určitým náznakem, že tomu tak není, by mohlo být šetření společnosti STEM (2005), kde vzorek 1681 respondentů hodnotil svůj vztah k moderátorům zpravodajských relací. Z této studie vzešlo, že mezi šesti nejlépe vnímanými moderátory jich hned pět bylo z Televize Nova, mezi nimi i Koranteng (v percepčním testu Janouškové a Veroňkové 4.

---

³ Výslovnost spisovné češtiny II

nejhorší), Voříšek (2. nejhorší) a Borhyová (1. nejhorší). Lze tedy usoudit, že dokonale normativní výslovnost nemusí nutně způsobovat pozitivnější percepci daného mluvčího (a očividně s ní ani korelovat).

Je však třeba pohlížet na důležitost ortoepie i z druhého pohledu, a to z toho, že benefaktorem dobré výslovnosti nemusí být pouze daný mluvčí, ale v tomto případě jazyková kultura jako celek. Zde mluvíme o kultivaci jazykového projevu (Daneš, 2014, str. 117), pro jasné odlišení od prosté kultivace jazyka, jak ji definuje například Nekvapil (2007, str. 267) použijeme ekvivalentně kultivaci (kulturu) mluveného projevu.⁴ Ta bude v celku diskutována v samostatné kapitole, zde snad jen zmiňme Danešova slova (2014, str. 116) „[...] nemůžeme být s průměrnou úrovní mluvených projevů nijak spokojeni.“ To mimo jiné ani proto, že veřejní mluvčí definují standardy mluveného jazyka obecně (Dovalil, 2008, str. 63), viz dále.

Je tedy na základě předchozích podkapitol potřeba přistupovat k přímému užívání preskriptivních kodifikovaných pravidel pro rozhodnutí o kvalitě mluvčího nedogmaticky a s opatrností.

3.5 Argumenty pro ortoepickou výslovnost

To zároveň neznamená, že je možné označit ortoepická pravidla za přežitá, mluvčím by mělo být dovoleno mluvit jakkoliv a tuto můžeme kapitolu uzavřít – a obzvláště to neplatí pro práci, která si klade za cíl analyzovat profesionálního mluvčího. Například Štěpánová (2016, str. 18-19) i na základě dalších odborných textů dochází k závěru, že právě veřejní mluvčí by měli být základem pro aktuální výslovnostní kodifikaci, je tedy žádané, aby jejich mluva šla označit i laiky během percepčních testů za kultivovanou.

Připomeňme i koncept modelového mluvčího, jak jej definuje Ammon (via Dovalil, 2008, str. 63). Tato teorie předpokládá, že jedním ze čtyř základních jazykově normativních autorit jsou právě takoví mluvčí, které společnost pokládá za modelové, Dovalil specificky zmiňuje veřejné mluvčí z nadregionálních médií. Ačkoliv nejsou tiskoví mluvčí na obrazovkách a v éteru každý den, frekvence výstupů především těch mediálně

---

⁴ František Daneš o kultuře jazykového projevu mluví právě v souvislosti s mluveným jazykem, nicméně činí tak v kapitole úzce zaměřené právě pouze na mluvený jazyk. Protože se v této práci může úzce mluvený a obecně jazykový projev (to chápeme jako Saussurovo *parole*) objevovat v podobných kontextech, dovolím si je odlišit právě slovem mluvený.

viditelnějších (jímž Jiří Ovčáček je).

Palková (1994, str. 320) zase pracuje s konceptem kultivovanosti mluvčího, konkrétně: „... posluchač ho [stupeň pečlivosti výslovnosti] hodnotí jako výraz osobní kultury mluvčího“. Je nezpochybnitelné, že existují situace, které nutně vyžadují, aby se jejich účastník choval kultivovaněji než v jiných (mj. o tom třeba Klapetek, 2008, str. 81). Vystupování v médiích ve funkci, která je placená z veřejných peněz, rozhodně můžeme mezi takové situace zařadit.

A i přes veškerou kritiku, které byla podrobena studie Janouškové a Veroňkové (2008), je nutno znovu připomenout, že účastníci percepčních testů (i přes to, že možná jen v momentě, kdy jsou o to požádáni či tomu sami věnují aktivní pozornost) jsou schopni statisticky významně pojmenovat konkrétní věci, které jim na projevu televizních moderátorů vadily (seznam viz Janoušková a Veroňková, 2008, str. 60). Z nich tvoří významnou část i prohřešky proti ortoepické kodifikaci, stále tedy můžeme nacházet důkazy, že mluvčí mají zájem na hledání norem.

3.6 Ortoepická pravidla

V této kapitole si představíme vybraná ortoepická pravidla, vycházet budeme, nebude-li u konkrétních bodů uvedeno jinak, z Palkové (1994), jejíž pravidla, byť sama nejsou kodifikační normou (viz výše), se pořád používají i jako základ pro řečovou výchovu fonetiků nebo bohemistů na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy.

Zaměříme se především na nejčastější a nejvýraznější ortoepické chyby a zároveň na chyby úzce spjaté s pražskou výslovností, v jejímž prostředí zkoumaný subjekt praktické části vyrůstal (viz níže).⁵

3.6.1 Ráz

Rázem se rozumí tvrdý hlasový začátek na začátku slov začínajících vokálem. Způsoben je pevným sevřením hlasivek a jejich následným rozražením. Percepčně je důležitý hlavně pro oddělení od sebe dvou vokálů, které by jinak mohly splynout v jeden (pojeď vlakem a autobusem) nebo který by mohl percepčně vytvořit diftong (kniha upravující

---

⁵ Pro forma připomeňme, že vokálem (zkr. V) se rozumí samohláska, konsonantem (zkr. C) souhláska. Sonorní konsonanty jsou hlásky v češtině jedinečné (m, n, ň, j atd.), obstruenty jsou pak hlásky, které mají v češtině znělou a neznělou variantu (d-t, p-b, ř-neznělé ř apod.), a to včetně ch a h.

pravidla). Ráz se tradičně značí symbolem ʔ, na klasické klávesnici nedisponující značkami IPA se pro jednoduchost užije místo tohoto otazník ʔ; ten budeme pro zjednodušení používat i my.

Ráz většinou přirozeně přijde po (byť krátké) mluvní pauze, začíná-li slovo na vokál, a posluchač si většinou aplikace rázu vůbec nevšimne (Krčmová, 2005, str. 4).

Kodifikačně nutné užití rázu je podmíněno místem výskytu vokálu ve větě. Následuje-li iniciální vokál po slově končícím na konsonant, jsou přípustné varianty s užitím i vynecháním rázu. Tedy například /přišel ʔotec/ i /přišel otec/ jsou přípustné varianty. Naproti tomu varianta s přesunutím slabičného švu /přiše lotec/ se považuje za chybnou.

Jediná situace, kde se ráz dle kodifikace nutně vyžaduje, jsou neslabičné předložky následované iniciálním vokálem. Zde se zároveň, pokud je neslabičná předložka znělý obstruent přistoupí k desonorizaci⁶, jelikož ráz jakožto neznělá glotální exploziva zapříčiní klasickou asimilaci znělosti. Příkladem budiž správná verze /jsem s ʔostravi/ a naproti tomu nesprávná /jsem zostravi/.

Kodifikace zároveň stanoví případy, kdy ráz doporučuje užívat; ty jsou dva. Prvním je situace, kdy následuje iniciální vokál po nepřízvučném jednoslabičném slově, například tedy správně /přet ʔostravou̯/ a nikoliv /před ostravou̯/. Opět si povšimněte ztráty znělosti u konce neslabičného slova.

Druhým případem je situace, kdy následuje iniciální vokál po finálním vokálu – prostě řečeno je tedy doporučeno užití rázu mezi dvěma vokály, ale specificky pokud se jedná o předložku nebo předponu. V praxi tedy například správně bude /do ʔokna/ a /do ʔopravdi/, nikoliv /dookna/ a /doopravdy/.

Ráz se naopak hodnotí jako nevhodný, je-li užit uprostřed přejatých slov, tedy například /realita/, nikoliv /reʔalita/ (Kuldanová, 2003, str. 53).

Volín (2010, str. 62) dodává, že v kultivovaném projevu je použití rázu mnohem častější.

3.6.2 Vokály

Vokály jsou melodickým centrem slabiky, a proto jsou pro dobré pochopení vysloveného naprosto klíčové (srov. např. Murphy et al., 1989). Zároveň vokály napomáhají

---

⁶ Zbavení znělosti

v rozpoznání sousedních konsonantů. Navíc deformace vokálu může způsobit z důvodů uvedených výše i percepční deformaci rytmu promluvy, a proto se chybná výslovnost samohlásky často hodnotí jako chybná i laicky.

Chybné vyslovení samohlásek lze rozdělit do dvou velkých kategorií. Tou první je kvantita, tedy délka vokálů (k přesným číslům viz výše), která je v češtině distinktivní (např. „Našel to v parku.“ versus „Našel to v párku.“, „Mluvil o vině.“ versus „Mluvil o víně.“). Proto také kodifikace zapovídá jakoukoliv manipulaci s kvantitou.

Ta se nejčastěji projevuje v krácení dlouhých vokálů „i“ a „u“, tedy například „já vim“ místo „já vím“, „puďu domu“ místo „půjdu domů“. Tradičně se krátí také v nářečních variantách češtiny, např. na Ostravsku, ale i při běžné komunikaci pražským dialektem (viz např. Čmejrková et al., 2013, str 23). Palková ke krácení poznamenává, že vždy snižuje kvalitu stylu, opakuje-li se často.

Častým kvantitativním neduhem je i opak předchozího, tedy dloužení vokálů. To se velmi často projevuje na konci promluvy (či aspoň prozodického úseku) i z toho důvodu, že mluvčí získává časť rozmyslet si další mluvní postup (Štěpánová, 2016, str. 226), a to nejčastěji v obecněčeské výslovnosti, např.: [ma:te pravdu:] při vyslovování „Máte pravdu.“

Druhým velkým tématem ohledně vokálů je jejich kvalita. Palková konstatuje, že manipulace s kvalitou vokálů může mít negativní vliv na styl promluvy a v případě otevřenosti i na porozumění. S tím souhlasí i Štěpánová (2016, str. 226), která dodává, že jde hlavně o promluvy, kde je těžké či vůbec nemožné domyslet si původní význam.

Tradičním problémem kvality samohlásek převážně z oblasti Prahy, ale i středních, severních a východních Čech (Štěpánová, 2016, str. 226) je příliš otevřená výslovnost. Ta se často objevuje v kombinaci s výše zmíněným dloužením, viz příklad z počátku kapitoly ortoepie. Jako další příklad uveďme pojem Lidové noviny, v otevřené výslovnosti by kolísaly někde mezi [lɪdovɛ: novɪnɪ] a [ledava: navene].

Opakem otevřené výslovnosti je výslovnost příliš zavřená. Ta se tradičně vyskytuje především mezi moravskými mluvčími, a proto ji v rámci této práce vynecháme.

Posledním příkladem chybné výslovnosti kvality vokálů, který zmíníme, bude jejich redukovanost. Ta se projevuje tak, že se vokály posouvají výslovnostně buď horizontálně k centru (méně časté; pomocí IPA zapsáno asi jako [mũlɪ], případně [mɔlɪ] = muly;

zavřenost vokálů je pořád zřejmá, ale není jasné, zdali je vokál zadní nebo přední), nebo častější úplné vystředění, kdy vzniká schwa, středový střední vokál ([konfərənce] nebo [konfərēnce] = konference). Tato redukce je v češtině velice častá, a to především v nedbalé výslovnosti.

3.6.3 Konsonantické shluky

Stojí-li dvě stejné hlásky vedle sebe, mají tendenci splynout v jednu, což může působit nedbalým dojmem. Kodifikace přímo vyžaduje oddělení konsonantů, působí-li nedbalá výslovnost významový rozdíl (srov. raci-racci, podej-poddej) a v imperativních tvarech první osoby plurálu (srov. ozname-oznamme), naopak zjednodušenou výslovnost doporučuje pro prostředek slov (pana-panna⁷).

Stojí-li vedle sebe dva konsonanty různé, existuje tendence asimilovat způsob artikulace⁸ těchto dvou konsonantů, tedy procesu, kdy jedna z hlásek nabývá části vlastností té druhé (z [hanba] se stane [hamba] tím, že jsou /m/ i /b/ bilabiální hlásky, zatímco /n/ alveolární). Obecné poučení dle pravidel podle Palkové by na základě kodifikace mohlo být – zejména ve veřejných projevech, maximálně se této asimilaci vyhýbat a vyslovovat plně.

Toto pravidlo má nějaké výjimky, kodifikace umožňuje například změnu t, d na t', d' před ň uprostřed slov, tedy /špatně/ i /špat'ně/.

Dalším specifickým konsonantickým shlukem jsou formy -ts-, -tš- a případně jejich znělé ekvivalenty. Ty se často asimilují do společné afrikáty, tedy -tʃ- a -tʃ̌- (pro naše účely zjednodušíme podle české transkripce na [c] a [č]). To je povoleno pouze uprostřed slova ([kratši:] i [kračí]), nikoliv už na hranici morfologického švu, tedy [potstavec], nikoliv [pocstavec] (=podstavec).

3.6.4 Iniciální -j-

Specifickou výslovnostní skupinou jsou slova, která začínají na shluk konsonantu /j/ a jednoho či vícero dalších. I zde většinou platí pravidlo zachovat co nejplněji psanou variantu, tedy /jdeme/, nikoliv /deme/.

---

⁷ Zde je na místě odkázat na předchozí řádky věnované kritice primárnosti psaného při kodifikaci českého jazyka, kdy někteří mluvčí vlivem psaného dvojitého -nm- mohou mít tendenci vyslovovat oba konsonanty.

⁸ Pozorný čtenář by si mohl povšimnout při zmínění asimilace způsobu artikulace absence pravidel asimilace znělosti. Jelikož se v ní chybuje hlavně na Moravě, byla z přehledu vynechána.

Zajímavá z tohoto ohledu je však skupina paradigmatu slovesa být. Palková uvádí možnost obojí výslovnosti, tedy /sem/ i /jsem/, /sme/ i /jsme/. Staněk (1956) dodává, že z fonetických důvodů dáváme přednost variantě bez -j-, pouze pokud je jsem přízvučné nebo součástí víceslabičného slova (jako nejsem, srov. [ˈbil sem], byl jsem).

4. Rétorika

Rétorika je často chápána jako věda o krasořečnictví či persvazivitě (či ještě spíše umění s těmito prvky), například Sociologická encyklopedie ji definuje jako „přesvědčování pomocí správně uspořádaného mluveného projevu.“ (Nešpor (ed.), 2017).

Ne vždy je ale rétorika definovaná jako pokus přesvědčit. Kraus (2004, str. 10) ji definuje jako „[potřeba] vyjadřovat se [...] přiměřeně, srozumitelně, působivě a kultivovaně.“

Potřebu přesvědčit nedávají rétorice ani další autoři, navíc jí ještě zbavují nutnosti být působivou. Například Allhoff a Allhoffová (2008, str. 13) píše, že rétorika (jak ji chápou oni) má „zřídka kdy něco společného s ‚krasořečnictvím‘, ne vždy s ‚přesvědčováním‘ a téměř nikdy s ‚uměním‘“, a rozumějí jí spíše jednoduše jako teorii a praxi orální komunikace. Aplikovaně pak jako pedagogiku komunikačních dovedností a rozhovoru.

Není ovšem zcela šťastné řadit žánr rozhovoru mezi zájmy rétoriky, protože tradičně se o rozhovor zajímá spíše dialektika (Klapetek, 2008, str. 76). Ostatně i aplikované výzkumy mluvených projevů na tento problém poukazují, např. Čmejrková et al. (2013, str. 11): „S výzkumem dialogu úzce souvisí výzkum mluvené komunikace. Často je pro nás jako pro lingvisty nesnadné rozlišit, které ze stylových rysů mediálních dialogů máme připsat na vrub skutečnosti, že analyzujeme mluvenou řeč, a které z rysů máme připsat na vrub skutečnosti, že analyzujeme dialogickou interakci.“

Je tedy na místě zdůraznit, že přestože jak monolog, tak dialog tvoří součást řečové komunikace – a dodejme, že oba projevy jsou pro tiskového mluvčího klíčovými součástmi jeho práce, při praktické analýze je potřeba od sebe rétoriku a dialektiku citlivě oddělit.

Uznáme-li však, že rétoriku budeme považovat za vědu obecně o orální monologické komunikaci, můžeme pozorovat její konkrétní složky, a to obsah (content), styl (style) a přednes (delivery) (Niebuhr et al., 2016, str. 369). Obsahem se přitom chápe kódované

sdělení, stylem způsob, jakým je obsah přenášen do sdělení (message). Přednes je pak kategorie vymezená pro způsob samotného vyřčení projevu, a tedy se jedná o náš – v této práci – primární zájem. Tato kapitola krátce shrne, jak může a jak nemůže přednes ovlivnit přijetí sdělovaného obsahu.

4.1 Percepce projevu

Že podpora logických argumentů odpovídajícím přednesem je pro řečníka, který chce své posluchače přesvědčit (respektive vzbudit odpovídající pocity), nezbytná, se mluví pravidelně (např. Williams a Miller, 2002).

Může se jednat o emocionální projev herce vybízejícího k přispění na účely pomoci lidem v oblastech postižených katastrofami, kde hlavní složkou bude něco, co nazvěme například smutek, nebo třeba o projev promotéra či obchodníka, který chce prodat své výrobky a musí vzbuzovat zase co nejpozitivnější emoce, například nadšení nebo důvěryhodnost.

Existuje jen málo zdrojů, které by popisovaly vlastnosti preferované charakteristiky tiskového mluvčího a většina z nich se navíc omezuje na spíše obecné poučky o autenticitě a přirozenosti (např. Phillips, 2012), jiné práce sice pracují s exaktními vlastnostmi, jako jsou vášeň nebo nadšení, ale tyto vlastnosti jsou designované spíše pro politické a byznysové projevy (Rosenberg a Hirschberg, 2009).

Rozsah práce tiskových mluvčích se je samozřejmě natolik široký, že přijít s jasně daným teoretickým setem je obtížné až nemožné a měl by se vždy vypracovat ad hoc na konkrétního mluvčího, či dokonce na konkrétní projev mluvčího, hovoří-li mluvčí o celé řadě témat.

Obecně se dá mluvčím přisoudit pro jejich projevy jen několik klíčových vlastností, které ale mohou postihnout každý jejich projev. Těmi nejjobecnějšími a zároveň důležitými by byly přesvědčivost, důvěryhodnost. Na základě empirických studií lze ovšem jen těžko provést objektivní měření těchto vlastností (oproti jiným, které měřit jdou), jelikož přesvědčivost v percepčním testu nepatřila k nejstabilněji hodnoceným⁹, a hodnocení důvěryhodnosti se dokonce velmi těsně přiblížilo hranici náhody (Rosenberg a

---

⁹ To znamená s velmi širokým rozptylem odpovědí na otázku „Je řečník přesvědčivý?“ a odpověďmi na lickertově škále „rozhodně nesouhlasím“ až „rozhodně souhlasím“.

Hirschberg, 2009, str. 644).

4.2 Charisma

Rétoricky podstatná složka, která je navíc v posledních letech poměrně hojně zkoumaná (např. Marturano et al., 2010), je projev charismatický. Jeho důležitost je v tradičních perspektivách autorů tímto tématem se zabývajících přisuzována především všem, kteří mají zájem někoho o něčem veřejně přesvědčovat, tedy hlavně politickým a byznysovým lídrům (Den Hartog a Verburg, 1997).

Existují však i výzkumy, vycházející mj. i z Aristotela, které dávají charismatický projev i do přímé souvislosti s jeho následným vnímáním jako důvěryhodného a v důsledku i jako přesvědčivého (Niebuhr et al., 2016, str. 369). Připomeňme, že design experimentu Rosenberga a Hirschbergové (2009, popis designu především str. 642-643), který důvěryhodnost označil za téměř neměřitelnou, se zakládal na explicitním hodnocení důvěryhodnosti, zatímco tyto výzkumy pracují s korelací důvěryhodnosti s ostatními parametry, a tedy jde spíše o implicitní vztah.

Niebuhr et al. (2016) docházejí k tomu, že klíčový je pro charismatický ve výše zmiňovaných aspektech aspekt přednesu (delivery). Definiují na základě dalších aplikovaných výzkumů (Niebuhr et al., 2017) deset parametrů neverbální složky charismatického projevu.

Těmi jsou (str. 371) průměrná úroveň výšky (pitch), změny výšky, průměrná hlasitost, změny hlasitosti, délka promluvových úseků, délka pauz, rychlost mluvy ve slabikách za sekundu, rytmus mluvy, celkový počet pauz a celkový počet zdůrazněných slov (určováno podle zvláštní metodologie). Podotkněme, že se ve všech případech jedná o objektivní, akusticky měřitelné jednotky.

Jenže tyto parametry byly definovány na základě angličtiny a pro účely angličtiny a jejich přenesení na češtinu je přinejmenším komplikované. Například parametr změn výšky, tedy modifikace F0, se v teorii vůbec nedá v češtině užít, jelikož je intonace v češtině oproti angličtině mnohem plošší a melodem (tedy klesání nebo stoupání) vkládáme až na konec promluvového úseku (navíc úseku vyššího řádu, tedy ne do každého úseku) (Skarnitzl et al., 2016, str. 134-135).

Další problém spočívá v tom, že Niebuhr et al. (2017) používají jako styčnou jednotku,

ke které se má řečník přiblížit, bývalého ředitele Apple Steva Jobse, a to na základě ještě dalších analýz a testů. V češtině takový řečník, ke kterému by bylo možné se odkazovat, stanoven nebyl a rozhodně není cílem této práce žádného takového navrhovat.

Praktická využitelnost konceptu charismatického projevu je tedy pro češtinu zatím omezena na jevy, k jejichž percepci se již dříve vyjadřovali vědci, například tedy rychlost mluvy. Pro další nalezení korelací musí být provedeny patřičné percepční výzkumy a následné akustické zobecnění.

5. Přednes projevu jako součást komunikace a PR

Je samozřejmě nezbytné obhájit kvalitní formu projevu jako součást dobré mediální a veřejné komunikace. Takovou obhajobu představuje například Hejlová (2015, str. 140), která klade obsah i formu sdělení na stejnou úroveň při trénování na (mluvené) mediální výstupy. Konkrétně zmiňuje: „[je potřeba] připravit trénovaného na situaci tak [...] aby působil důvěryhodně, uvolněně a přirozeně“ (Hejlová, 2015, str. 140). V předchozích kapitolách této práce se nám již podařilo nalézt korelaci mezi dobrou formou přednesu a percepcí těchto pozitivních vlastností mluvčího či projevu.

Dokonce i v literatuře, která je svým spíše populárně naučným stylem určena spíš laické veřejnosti, se mluví o dobrém a srozumitelném přednesu jako o klíči k přesvědčení a vyvolání pocitu věrohodnosti (Allhoff a Allhoffová, 2008, str. 31). Zároveň autoři mluví o tom, že „pozitivní hodnocení mluvčího v podstatné míře závisí na přesnosti jeho výslovnosti“ (Allhoff a Allhoffová, 2008, str. 34).

Dobrá forma projevu ale nekoreluje pouze s důvěryhodností. Například Sorensenové (2013, str. 25-26) shrnuje, že mnoho autorů našlo přímou korelaci mezi charismatickými projevy tváře značky a lepším výkonem značky. Byť s nimi dle Sorensenové zase jiní autoři nesouhlasí, dochází Sorensenová k závěru, že tuto korelaci nelze na základě v současnosti dostupných dat vyvrátit.

Existuje tedy ještě velký prostor pro výzkum korelace lepších mediálních a veřejných vztahů s dobrou formou přednesu. Již v tuto chvíli však můžeme na základě shrnutí teoretické části konstatovat, že forma projevu vnímání mluvčího a tím i jeho afiliace ovlivňuje.

V oboru teoretické komunikaci zase můžeme zmínit těsnou souvislost mezi vysokým stylem komunikace a maximou způsobu, která usiluje o maximální srozumitelnost a přizpůsobení se řečovým partnerům (Kraus, 2008, str. 74)

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Základní charakteristika zkoumaného subjektu

Jiří Ovčáček se narodil a vyrůstal v Praze, bez blízkých předků z jiného regionu, což může implikovat pražskou výslovnost, na kterou se v analýze také zaměříme (MAFRA, ©2016). Zároveň je to muž, což je pro řečovou analýzu podstatný fakt, jelikož se vnímání projevů mužů a žen dramaticky liší (Niebuhr a Wrzeszcz, 2018). Nakonec dodejme, že se jedná o ročník 1979, to znamená, že na něj mohou být vztaženy formantové standardy dle Skarnitzla a Volína (2012).

7. Metodologie

Pro účely výzkumu kultury mluveného projevu Jiřího Ovčáčka budou použity tři nahrávky jeho čtených monologických projevů (odkazovat se k nim budeme kódy MON1, MON2 a MON3) a dvě nahrávky vybraných dialogových replik z rozhovoru (kód DIA1, DIA2), které jsou ze své podstaty spontánní.

První monolog (MON1) je převzat z tiskové konference 20. 12. 2016 a týká ve vesměs reakcí na aktuální dění a oznámení vánočního programu prezidenta Zemana. Druhý monolog (MON2) je z 23. října 2018 a týká se především oznámení o programu pro oslavu sta let výročí Československa. Třetí monolog (MON3) je z 30. 1. 2015 a opět je předmětem aktuálního dění. Tyto tři monology byly vybrány nejen proto, že neexistuje velký počet nahrávek projevů Jiřího Ovčáčka v odpovídající analyzovatelné kvalitě, ale také z důvodu možnosti analýzy projevů Ovčáčka v průběhu času, poněvadž všechny jsou od sebe vzdáleny přibližně dva roky.

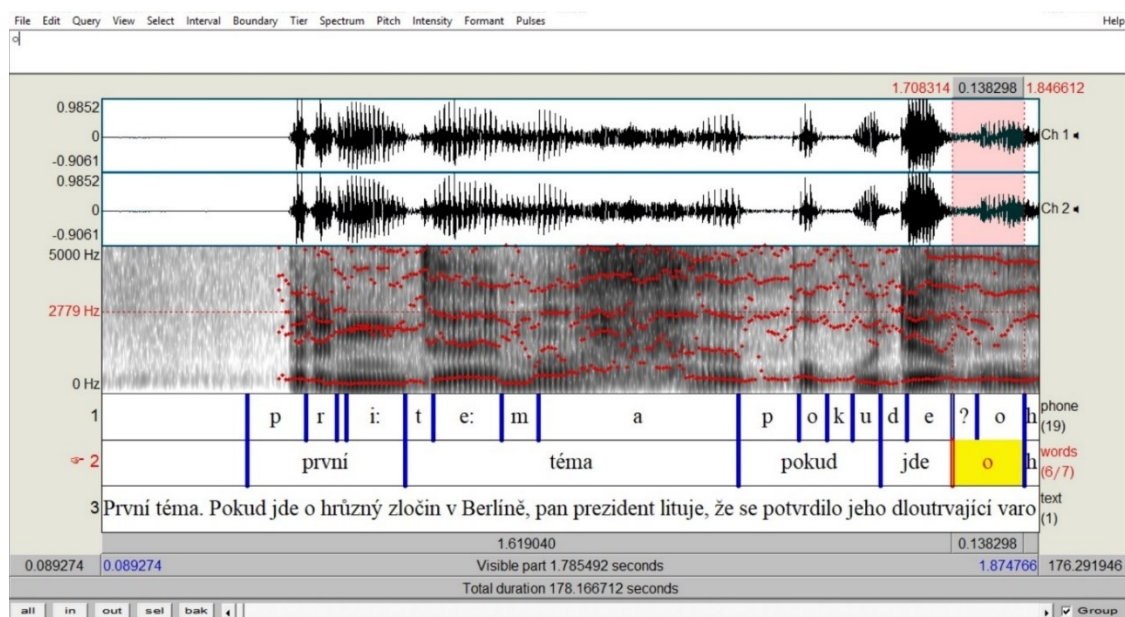
První rozhovor (DIA1) je převzat z pořadu Duel Seznamu ze dne 24. 10. 2018. Rozhovor je veden mezi moderátorkou a dvěma hosty, z nichž jedním je právě Jiří Ovčáček a druhým Pavel Novotný, tedy vůči Ovčáčkovi oponentně naladěný politik. Druhý rozhovor (DIA2) je převzat z XTV ze 7. 1. 2019 a je veden pouze mezi moderátorem,

kteřý je označován za výrazně nekonfliktního moderátora (Kabátová, 2015), a hostem.

Přepisy, odkazy na analyzované verze i zdroje všech nahrávek jsou součástí příloh. Celkově bude v rámci těchto promluv analyzováno přes 10 000 hlásek, z toho více než 4000 vokálů, z nichž bude zastoupen každý minimálně dvěma stovkami výskytů kromě dlouhého ó (2x) a dlouhého ú/ů (75x).

Tyto nahrávky pak budou analyzovány ve dvou rovinách. Tou první bude kvantitativní analýza exaktních dat za pomoci programu Praat. V rámci tohoto programu bude proveden převod zvuku z audiální na vizuální podobu, tedy převedení do oscilogramu a spektrogramu, které nám umožní přesně oddělit od sebe jednotlivé hlásky. Toto oddělení bude provedeno automaticky na základě tzv. segmentátoru, avšak pro vyloučení chybovosti bude každá nahrávka podrobena manuální kontrole, aby se zamezilo přílišným výchybkám.

Touto formou budou analyzovány formanty vokálů a jejich trvání, a to za pomoci skriptů. Ukázka vizualizace formantů (červené tečky) a trvání (růžové pole v oscilogramu a údaj v sekundách nad ním) viz obrázek č. 1.

Obrázek č. 1: Ukázka programu Praat

Formanty, vyjádřené v Hz, budou následně zprůměrovány a porovnány se standardem, které lze najít v teoretické části výše. Manuálně bude v programu Praat analyzována kvantita vokálů, která následně bude použita pro diskusi nad ortoepií zakázaným

dloužením či krácením.

Pomocí této metody tak bude zjištěna kvalita a kvantita vokálů, které, jak jsme dokázali výše, jsou pro percepci projevů klíčové a ortoepie manipulaci s nimi nedoporučuje, nebo dokonce přísně zapovídá.

Kromě toho bude exaktní metodou změřena také rychlost projevu v slabikách za sekundu.

Druhá rovina pak bude analýza percepční, kterou exaktně zpracovat nelze, proto se omezíme na podrobnou analýzu sluchovou. Její hlavní součástí bude pečlivý výběr konkrétních problematických částí textu, kde dochází k výchytkám od ortoepických norem, případně fonetických standardů.

Pozornost bude zaměřena hlavně na segmentální (hláskovou) rovinu, tedy například redukce souhlásek v rámci shluků, užívání rázu, užívání hezitačních zvuků apod. Popsány však budou i zajímavé jevy na rovině vyšší než hláskové, tedy například nestandardní způsoby fonace apod.

Výstupem z této fáze analýzy budou kusy textu zapsané za pomoci české fonetické transkripce. Ta je téměř podobná klasické české ortografii, pouze v několika detailech se liší. Délka bude značena dvojtečkou, mléko tedy bude [mle:ko]. Neznělost nebo desonorizace, pokud se netýká párových hlásek, je značena kroužkem pod znakem, například neznělé /ř/ bude ve slově před značeno [pṛ̌et], přičemž hláska /d/ je párová s /t/, proto je na konci [t] a ne [ḍ]. Nazalizace, tedy artikulace jindy jen orálních hlásek i nosovou dutinou, bude značena vlnkou: [ĩ].

V zápisu hlásek zůstává klasický ortografický zápis většiny hlásek. Výjimkami jsou labiodentální (retozubná) varianta fonému /m/, které je značeno [tramvaj], velární (zadopatrová) varianta fonému /n/ [mamiŋka] a varianty písmena ch, které v neznělé formě bude [xudi:] a ve znělé [abiy bil] (zde však zmiňme, že mluvčí často a standardně mění y za h).

Nakonec ještě zmiňme znak pro hezitační zvuk, tedy střední středový vokál, tzv. schwa, ten budeme značit [ə].

8. Poslechová analýza konkrétních jevů

Z hlediska poslechové analýzy lze pojmenovat několik opakujících se prohřešků proti

ortoepické kodifikaci, které se u Jiřího Ovčáčka objevují. V následujících podkapitolách si ukážeme konkrétní příklady takových jevů a každý okomentujeme.

8.1 Redukce vokálů

Jako první to je takzvaná redukce, kdy se vokál redukuje do schwa. Tu můžeme nalézt například v následujících promluvách.

Před rizikem dalších teroristických útoků – [před rizikem další:x tərərísticki:x u:toku:] (MON1)

Zde lze předpokládat redukci vokálů ve slově teroristických jako důsledek kombinace dlouhého a zároveň rychle vysloveného slova a tří rozdílných vokálů velmi blízko u sebe. Lze si povšimnout i hlásky d na konci slova [před], které jsme uvedli jako slovo, které ztratí na konci znělost. Tato realizace je však v pořádku, protože se před rizikem suprasegmentálně chová jako jedno slovo, a proto žádná desonorizace proběhnout nemusí (viz kapitola Konsonanty a souvislá řeč a také Krčmová, 2005, str. 5).

Na oslavách státního svátku dvacátého osmého října [na ?oslava:x sta:tňi:ho sva:tku dvaca:te:ho ?osmə:ho ři:na] (MON2)

V tomto případě se dá soudit, že redukce není realizována vinou příliš rychlého tempa, ale nedostatečnou modifikací artikulačního ústrojí, konkrétně rtů. Nedbalá výslovnost, byť v přijatelném tempu, opět výrazně snižuje styl mluvčího (Fonetický ústav, ©2015).

Jmenování nového předsedy nejvyššího soudu – [jmenova:ňi: nove:ho p̣řəcədi nejvəši:o s̄oudu] (MON3)

V této ukázce je hned několik chyb, nejvýrazněji působí redukce vokálů. Jiří Ovčáček v tomto případě sousloví předsedy nejvyššího soudu pronesl rychlostí 9 slabik za 1,2 sekundy a neumístil (nestihl umístit) rty do polohy, kde by vokály mohly rezonovat i přes velkou rychlost. Výsledkem je tedy velmi nedbale vyslovená věta.

V případě zmiňovaného Michala Davida – [f p̣ři:pad'e zmiňovane:ho mixəla dəvəda] (DIA1)

Sousloví Michala Davida je z pohledu výslovnosti pro mluvčího nepříjemný s ohledem především na to, že se tu v krátkém sledu vystřídají zavřené a otevřené vokály (i/a). Jejich artikulace se tak může ustálit někde ve středu. Dobře vykreslena je pouze poslední vokál

skupiny, tedy [a] ve slově Davida, protože je delší než ostatní, a artikulační ústrojí má tak čas se nastavit do požadované polohy. Je třeba říct, že i když je závěrečné [a] delší, stále je spíše přijatelně dlouhé co do ortoepii zakázaného dloužení.

8.2 Vypuštění vokálů

Kromě redukci se u Jiřího Ovčáčka objevuje i další fenomén, a to vypuštění či lidově „polykání“ vokálu. To se liší od redukce tím, že se nevysloví ani schwa.

A nyní k dalšímu aktuálnímu dění – [ʔa ni:ni: g dalši:m aktua:l̃ni:m d'ěni:] (MON1)

Zde došlo k vynechání [u] na konci slov dalšímu a aktuálnímu. Dá se předpokládat, že tuto výslovnost mimo jiné zapříčinila nazální hláska [m] před [u] tím, že ji skrz svůj vlastní nazální tón „ukryla pod sebe“. Chybovost v tomto úseku lze také přisoudit velké rychlosti promluvy. Těchto třináct slabik bylo vysloveno za přibližně 1,5 sekundy, což znamená více než 8,5 slabik za sekundu, vysoký nadstandard.

Na Pražském hradě s francouzským prezidentem Emanuelem Macronem – [na prašske:m hrad'e s francoũski:m prezidentem ?emanule makronem] (MON2)

Vypuštění vokálu [e] (zároveň i splynutí dvou konsonantů [m] v jeden) ve vlastním jménu francouzského prezidenta je případem, ke kterému by z utilitárních důvodů mělo docházet obzvláště co nejméně. Zatímco vypuštěné či redukované hlásky ve slovech českého původu pouze snižují styl, ve jménech – zvláště nečeských – mohou mít za následek chybné pochopení onoho jména. Je faktem, že Emanuel Macron je dostatečně známý, aby tato výpustka nezpůsobila zvláštní problém, ale u méně známých jmen by taková situace nastat mohla, je tedy na místě mluvčím doporučit, aby vlastní jména vyslovovali obzvláště pečlivě.

Společně nastoupí nová stráž – [společne nastopi: nova: stra:š] (MON2)

V tomto případě, kdy se změní diftong na monoftong, lze mluvit spíše o ojedinělé chybě než o globálním jevu v projevech Jiřího Ovčáčka (stejná chyba se nicméně lokálně objeví ještě asi o pět vteřin později – vysloveno [vlajko] ve slově vlajkou). Přesto zrovna taková chyba ve vokálu je dobře a vědomě patrná i laickému posluchači, a je tedy třeba zdůraznit její škodlivost pro vnímání projevu jako celku.

Protože v opačném případě by došlo k politickému ovlivňování soudní moci – [přtože f ?opacne:m při:pad'e bi došlo k ʔpołiticke:mu ovlivňova:ni: soũd̃ni: moci] (MON3)

Celkové mluvní tempo této věty je tentokrát v pořádku, zrychlení je patrné na konkrétních slovech, a to na obou těch, kde došlo k vypuštění vokálu a nahrazení slabikotvornými konsonanty. Roli v tomto případě hraje také nedostatečné tvarování rtů. Je třeba dodat, že vypuštění vokálu a nahrazení slabikotvorným r nebo l je v projevu MON3 velmi časté a působí nedbale. Značka po předložce [k] znamená nevypuštěný závěr a pro naše účely není zvlášť podstatná.

V nichž se může připravovat i komando – [v nixš se mu:že připrat ?i komando:] (MON3)

V tomto úseku vypadla celá struktura [-avov-], která byla nahrazena lehce prodlouženou hláskou [a]. Opět lze konstatovat zrychlené mluvní tempo. Několik hlásek po sobě vypadává typicky při familiární spontánní konverzaci, typicky např. [přže] místo protože, [pa:] místo povídá apod., pro vyšší styl monologu je takové vypuštění nepřijatelné.

8.3 Vypuštění konsonantů

Podobně jako vokály lze vypustit i konsonanty, a to zvlášť ve složitých konsonantických shlucích.

Pan prezident se ztotožnil s negativním stanoviskem vlády – [pan preziden se stotožnil z negativni:m stanoviskem ?avla:di] (MON1)

Na této větě je zajímavých hned několik jevů, pozornost ale v tuto chvíli zaměříme pouze na [pan preziden se], kde [t] úplně vypadlo. Lze předpokládat, že důvodem je předchozí hláska [n], kde je také závěrová, proto došlo v rychlejším tempu k jejich spojení v jednu.

A nyní mi již dovolte – [?a niši: miž dovolte] (MON2)

Vypadlé [j] v intervokalické pozici přes hranici slov je v tomto případě nepřijatelné, protože může působit problém pro posluchače sdělení pochopit v plánovaném významu.

V sobotu dvacátého sedmého října – [s:obotu dvaca:te:ho sedme:ho ři:jna] (MON2)

Vypuštění neslabičné předložky výrazně modifikuje smysl věty a posluchač si až zpětně musí domyslet existenci předložky, proto je její vypuštění velmi nežádoucí. Jako důvod se jeví nejpravděpodobnější dvě frikativní hlásky za sebou, kdy jsou dvě kvalitativně různé (f/s) nahrazené jednou z nich, byť délkově jsou pořád zachovány obě ([s] je v tomto případě předpokladatelně stejně dlouhé jako by byla struktura [f s]).

Tím prvním tématem je jmenování nového předsedy nejvyššího soudu – [ti:m prvi:m

te:matem je jmenova:ni: nove:ho předsedi nejviši:ho soudu] (MON3)

V této ukázce je pozorovatelné vypuštění [v] mezi [r] a [ň] ve slově prvním. I v tomto případě lze hledat důvody ve vysokém tempu, kdy se frikativní hláska [v] ztratí ve shluku ostatních, protože mluvčímu nezbude čas vyslat dostatečný proud vzduchu potřebný k její realizaci. Rovnou tedy následuje závěrová hláska [ň].

O tom, jak na Pražském hradě se konají různé akce – [o tom jak na praske:m hrad'e se kənaji: ru:zne: akce] (DIA2)

Souhláskový shluk [šs], tedy shluk dvou artikulačně velmi blízkých frikativ, se v rychlejších projevech velmi často redukuje na pouhé [s]. V monolozích Jiří Ovčáček většinou slovo pražský vyslovoval pečlivě a vyslovil obě frikativy, ve spontánním projevu, jak je vidět zde, hlásku [š] vynechal.

8.4 Asimilace způsobu artikulace

Asimilací způsobu artikulace rozumíme jev, kdy se mění na základě působení hláskového okolí způsob artikulace nějaké hlásky. V praxi například exploziva [b] na frikativu [v] nebo exploziva a frikativa [ts] na afrikátu [c]. Většina takových změn je v ortoepii nepřipustná, viz výše.

... a předsedou úřadu pro dohled... – [ʔa přecedou u:řadu pro dohlet] (MON1)

Zde najdeme, v nedbalé mluvní praxi relativně častou, asimilaci explozivy a frikativy do afrikáty. Tento konkrétní příklad lze považovat za hraniční, předseda je sice tvořen z předpony před- a kořene -sed, lze ovšem také předpokládat, že jej posluchači budou vnímat jako slovo vnitřně natolik ustálené, že tato pečlivější výslovnost nebude potřeba.

Pan prezident odletí na Slovensko – [pan prezident ʔodleři: na slovencko] (MON2)

Po závěrovém [n] se frikativa [s] změní na afrikátu [c]. Opět se jedná o častou chybu, která by se však v oficiálních projevech neměla objevit.

Návrh na změnu ústavy – [na:vrx na zňenu u:stavi] (MON3)

Záměna bilabiálního [m] na alveolární [n] vlivem působení alveolárního [z] je z hlediska ortoepie zcela nepřipustné.

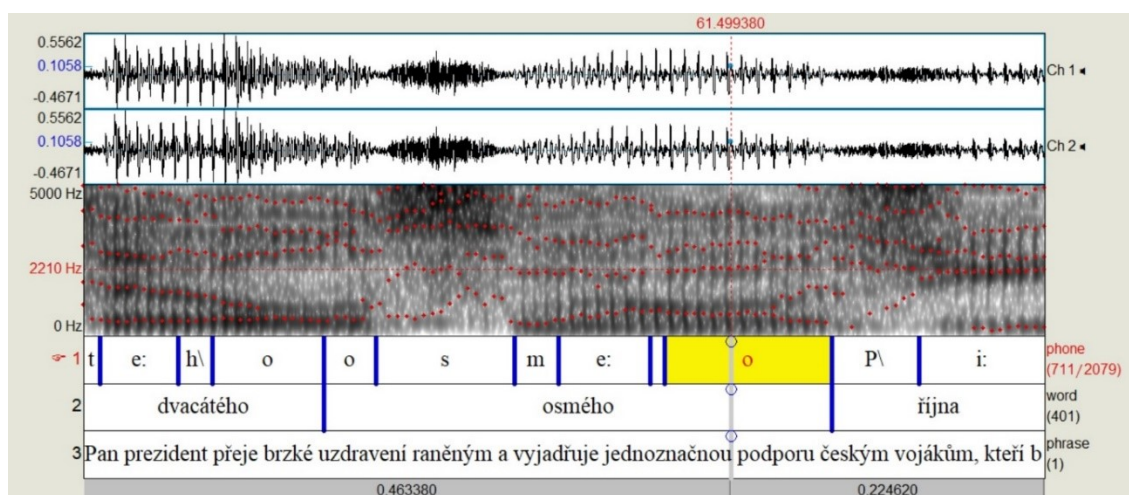
Která by byla fatální – [ktera: bi bila fata:lňi:] (DIA1)

V tomto případě Jiří Ovčáček asimiluje finální [i:] pod vlivem nazálního [ň] na

nazalizovaný vokál.

9. Akustická analýza

Zatímco percepční analýza proběhla bez problému, akustická analýza narazila při zpracování dat na své limity. Problém se ukázal být v automatickém skriptovém zpracování formantů. To bylo zapříčiněno nedostatečnou schopností programu Praat rozeznat F1 a F2, jak je patrné z obrázku 2.

Obrázek 2: Ukázka problémových formantů [o] z nahrávky MON2

Jako F2 tak určil program až formant následující, tedy F3. To způsobilo částečnou kontaminaci dat, avšak pouze v případě vokálů, jejichž F1 a F2 jsou blízko u sebe, tedy [u] a [o], data ostatních vokálů na základě manuální analýzy formantů odpovídají realitě. Nejlepší automatické průměrné výsledky poskytují nahrávky MON3 a DIA1.

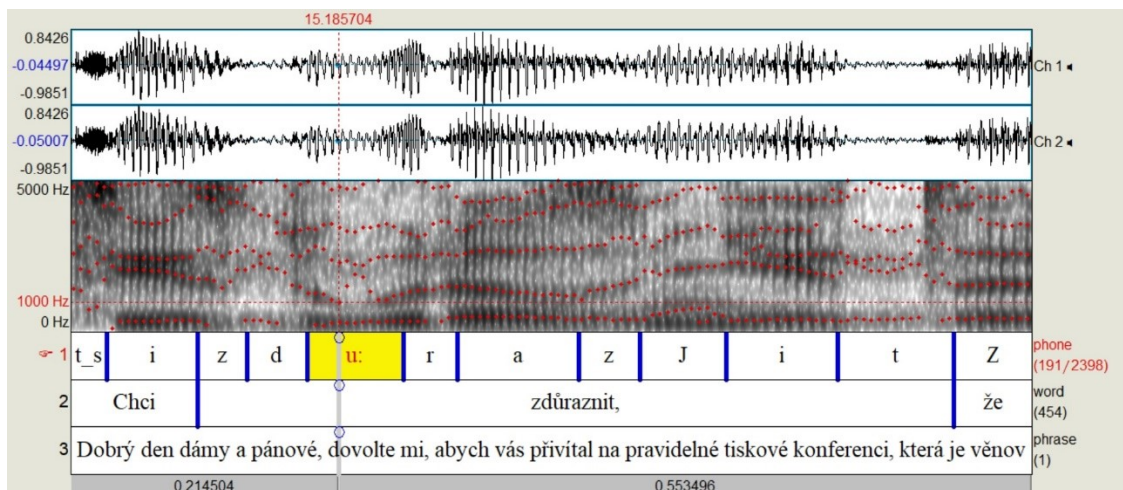
vokály DIA1	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	434	1742
i:	428	2004
e e:	508	1554
a a:	617	1205
o o:	485	1036
u	447	1035
u:	451	1277

Tabulka č. 4: průměrné formanty vokálů v DIA1

vokály MON3	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	390	1907
i:	352	2126
e e:	451	1627
a a:	591	1293
o o:	481	1159
u	443	1266
u:	397	1482

Tabulka č. 5: průměrné formanty vokálů v MON3

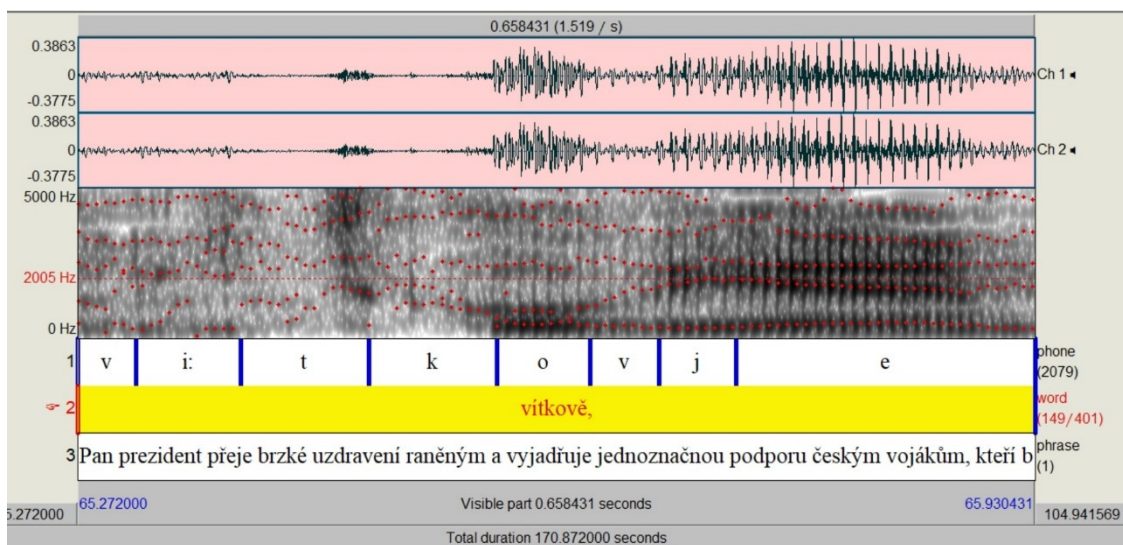
Jak je z dat, která můžeme považovat za věrohodná, patrně, vesměs výslovnost Jiřího Ovčáčka odpovídá standardům (k těm viz výše). Jedinou výchylkou jsou zavřené vokály, zde nejtransparentněji [i] a [i:], které jsou otevřenější (vyšší F1) a centralizovanější (F2 blíže hodnotě cca 1200) než jejich standardní referenty. Z manuálního prozkoumání hlásek [u] a [u:] lze hodnotit podobné tendence i u tohoto vokálu, viz obrázek 3.

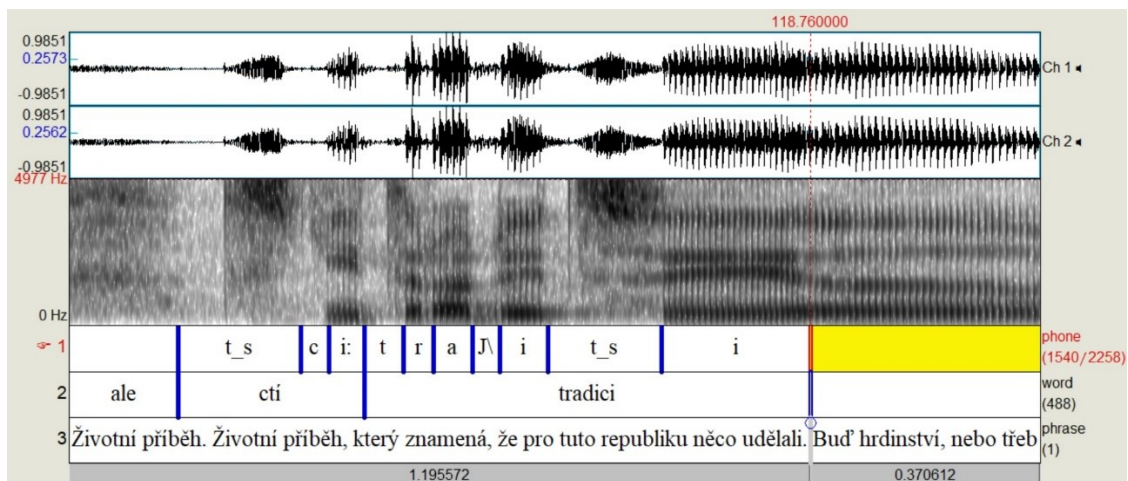
Obrázek č. 3: Ukázka hodnoty formantu F2 [u:]

V rámci akustické analýzy byla provedena také analýza kvantity vokálů. Zde lze konstatovat relativně bezproblémovou kvantitu uprostřed slov během pomalejšího tempa. Problém však nastane při rychlejším tempu, kdy se kromě kvality vokálu (což lze i slyšet) redukuje i kvantita ([a:] ve slově právě trvá 144 ms, ve slově vyznamenání dokonce 208 ms {všechno MON2}; [a:] v popřál trvá pouhých 48 ms {MON1}).

Tradičním neduhem projevů je také dloužení vokálů na konci promluvových úseků, čímž v nepřipravených projevech získá čas na rozmyšlení dalších slov. Takový zvyk se však může projevovat i v připravených projevech a snižuje úroveň mluvčího (Štěpánová, 2016, str. 226). Takový jev můžeme pozorovat i u Jiřího Ovčáčka, viz obrázky 4 a 5.

Obrázek č. 4: Dloužení v monologu

Obrázek č. 5: Dloužení v dialogu

Na závěr akustické analýzy ještě představíme exaktní tempo Jiřího Ovčáčka. To bude uvedeno pouze pro monology, jelikož dialogické nahrávky byly sestříhané, a proto jsou jen velmi těžce porovnatelné s dalšími nahrávkami. Následující tabulka shrnuje tempo včetně dat, ze kterých bylo počítáno. Připomeňme, že jej budeme počítat ve slabikách za sekundu a z celé nahrávky, tedy včetně pauz a odmlčení. Data byla zaokrouhlena.

	Počet slabik	Celková délka (s)	Tempo
MON1	903	178	5,07
MON2	789	170	4,64
MON3	966	176	5,48

Tabulka č. 6: průměrné tempo řeči Jiřího Ovčáčka

10. Diskuse

Data z předchozí kapitoly nyní shrneme a zasadíme do kontextu. Zvláštní pozornost přitom věnujeme komparativním analýzám konkrétních projevů, konkrétně porovnání monologů chronologicky.

10.1 Rozdíly mezi monology a dialogy

Jak jsme uvedli v teoretické části, zařazovat na stejnou úroveň připravené monology a spontánní dialogy není vhodné, protože oba slouží k jinému komunikačnímu účelu, a tedy

i z hlediska kultury projevu budeme pozorovat jiné jevy (byť, jak je vidět z ortoepické analýzy, velká část prohrěšků proti ortoepické výslovnosti prostupuje připraveným i spontánním projevem).

Percepčně je pravděpodobně nejzásadnější rozdíl mnohem nižší užívání rázu ve spontánních projevech, což je možná očekávatelné, ale nikoliv žádané.

Velmi krátká, ale velmi výstižná, o tom... – [velmi kra:tka: ale velmi vi:stížna: o tom] (DIA2)

Lehkých topných olejů – [lexki:x topni:x oleju:] (DIA1)

Zvážil právní kroky a konečně předstoupil – [zva:žil pra:vňi: kroki a | konečně přetstoupil] (DIA1)

V posledním případě dokonce došlo k předělení spojky a následujícího slova (namísto [kroki | a konečně]), kdy percepčně vzniklo slovo [krokja].

Je však třeba přiznat, že ani ve spontánních projevech nechybí ráz vždy. Typicky ráz nechyběl v místech, která byla zdůrazněna, nebo na začátcích úseků, kterým předcházela pauza.

V loňském roce užili až až – [v loňske:m roce užili ?aš ?aš] (DIA2)

A to zlo se jmenuje Zdeněk Bakala – [?a to zlo se menuje zdeňek bakala] (DIA1)

Z akustické analýzy můžeme také vyvodit několik závěrů. Jak jsme zdůraznili ve výčtu výsledků, formanty F1 zavřených vokálů Jiřího Ovčáčka nabývají vyšších hodnot, než je standardní, a F2 se zase blíží více centrálním hodnotám (bodů cca 1200 Hz). Z dat lze vysledovat, že mnohem náchylnější k těmto změnám jsou spontánní, dialogové projevy.

Můžeme na základě percepční analýzy předpokládat, že nepůjde o klasickou otevřenost vokálů např. pražské výslovnosti, jak je definována v teoretické části, a spíše konstatujeme, že v dialozích Jiří Ovčáček mnohem častěji redukuje, tedy místo [i] a [i:] užívá schwa. Tento trend lze v menší míře sledovat i na dalších transparentních datech, tedy na vokálech [e] a [a].

Rozdíl mezi připraveným a nepřipraveným projevem je v případě Jiřího Ovčáčka patrný také v kvantitě. Jak již bylo řečeno v kapitole akustické analýzy, je běžné (byť nežádoucí), že se prodloužení na konci promluvových úseků bude pod vlivem nepřipravených projevů týkat i těch připravených. A přestože lze konstatovat, že takový

stav v případě Jiřího Ovčáčka občas nastane, je potěšující, že v připravených projevech se dloužení vyskytuje nepříliš často. A pokud již nastane, kvantitativně neodpovídá dloužení z nepřipravených projevů.

10.2 Rozdíly mezi v projevech v průběhu času

Na zkoumaném vzorku lze nalézt i drobné posuny v rámci projevů Jiřího Ovčáčka s přibývajícím roky ve funkci tiskového mluvčího. Připomeňme, že MON3 je z roku 2015, MON1 z roku 2016 a MON2 z roku 2018.

V MON3 se dle poslechové percepční analýzy nachází nejvíce redukci a vypouštění, typické pro tento projev je vypouštění vokálů ve slabikách s [r] nebo [l] a nahrazení vokálu právě slabikotvorným konsonantem. Důvodem pro to (a dalším bodem kritiky) může být především nestejněměrné tempo, kdy především v delších slovech dojde k okamžitému zrychlení, během kterého se vyskytne nejvíce řečových chyb, a následné zpomalení do běžného standardu tempa mluvy na konci věty. Lze spekulovat, že na posluchače takové změny nebudou působit dobře.

V projevech MON1 a (především) MON2 lze slyšet v tomto směru posun k lepšímu, kdy je tempo sice pořád lehce nestejněměrné, nicméně již ne tak výrazně. V MON2 je navíc i slyšitelně pomalejší tempo a dá se říci, že i poněkud lépe vykreslené hlásky (nebyla zaznamenána například žádná ztráta celé skupiny hlásek jako v MON3), i když vztaženo k ortoepickému ideálu lze stále nalézt možnosti, jak kulturu řeči Jiřího Ovčáčka posílit.

Žádný rozdíl ve vývoji kvality samohlásek naopak nelze spatřit z akustické analýzy, následující tabulka shrnuje změny analyzovatelných formantů od roku 2015 (MON3) do roku 2018 (MON2).

vokály MON3	F1 (Hz)	F2 (Hz)	vokály MON2	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	390	1907	i	391	1941
i:	352	2126	i:	386	2165
e e:	451	1627	e e:	488	1670
a a:	591	1293	a a:	654	1310

Tabulka č. 7: Komparace hodnot formantů MON3 a MON2

Jak je patrné, výraznější odchylky, které by bylo možné označit za reprezentativní změnu, nelze vysledovat, malé změny zahrnují spíše lehce pozitivní tendence (méně centralizovanosti). Jediná pozoruhodnější věc je větší otevření hlásky [a], což lze hodnotit pozitivně – předpokladatelně se v projevu MON2 méně redukuje.

Negativně lze však hodnotit tendenci Jiřího Ovčáčka (nejčastěji právě v MON2) přidávat slabiku na začátek některých slov v podobě schwa. Na posluchače takováto slabika působí nepřírozeně, hyperkorektně, afektovaně a manýrovitě (Štěpánová, 2016, str. 227). Lze proto hodnotit, že posun projevů neprobíhal pouze z nedbalé do přijatelné podoby, ale i do částečné hyperkorektnosti.

Ve státní svátek dvacátého osmého října – [ve sta:t̪ni: sva:tek ʔadvaca:te:ho osme:ho ři:jna] (MON2)

Dalším důkazem posunu z nedbalé do hyperkorektní výslovnosti (dle Štěpánové, 2016, str. 230) je přílišné rozražení závěrových hlásek na konci promluvových úseků.

Reagovat dárkem – [reagovat d:arkem ʔ] (nevyražené [m]) (MON3)

V jedenáct hodin – [v jedena:cd hod'in] (se silně vyraženým [n]) (MON2)

Pro posouzení ostatních jevů hyperkorektní výslovnosti (absence velárního [ŋ] před [k] nebo [g], výslovnost [jsem] namísto [sem]) bohužel chybí v rámci zkoumaného materiálu dostatečný počet dat. Velmi zajímavé by přitom bylo sledovat, jestli Jiří Ovčáček oba výše zmíněné jevy začal sám používat, když zrovna tyto jsou velmi typické pro Miloše Zemana, jehož je Ovčáček mluvčím.

Zajímavým a poměrně specifickým jevem je občasná dyšnost (či možná pouze zvláštní výdechy) v hlase Jiřího Ovčáčka, tedy výdechový proud vzduchu v průběhu mluvení (Skarnitzl, 2016, str. 101). Protože v MON3 zcela chybí a objevuje se občas v MON1 a často v MON2, nedá se předpokládat, že půjde o patologický jev, a pravděpodobně nepůjde ani o další důvody pro užití dyšné fonace – navození intimní nebo tajemné atmosféry.

Jelikož se výzkumy na percepci dyšného hlasu provádí spíše na ženách (viz Skarnitzl, 2016, str. 101), s jistotou můžeme konstatovat pouze fakt, že dyšná fonace představuje nevhodné zacházení s dechem, a tudíž by mohla Jiřího Ovčáčka nutit mluvit rychleji (aby si s dechem do další pauzy vystačil).

Pan prezident zavítá v šestnáct hodin – [pan prezident (výdech) zavi:ta: v šesnác hod'in]
(MON2)

Výslovnost vokálu s výdechem je také akusticky dobře zřejmá z obrázku č. 1 (viz rozprostřené šedé zbarvení šumu uprostřed [a]).

Nakonec ještě okomentujeme data průměrného tempa. Předpoklad na základě sluchové analýzy z řádků výše říká, že je slyšitelná zpomalení projevů Jiřího Ovčáčka. Lze konstatovat, že tento předpoklad byl potvrzen i za pomoci exaktní analýzy, a to dokonce výrazně. Lze pozorovat posun z roku 2015 (téměř 5,5 slabik za sekundu) přes rok 2016 (zpomalení na cca 5,1 slabik) až do roku 2018 (4,6 slabik).

Zpomalení o téměř 1 slabiku za sekundu za dobu, po kterou Jiří Ovčáček pracuje jako mluvčí, je velkým pokrokem pro jeho kulturu řeči. Připomeňme, že přiměřená rychlost mluvy je považována za jeden ze základních korelátů charismatické rétoriky.

10.3 Shrnutí diskuse

Ačkoliv by se mohlo z předchozích řádků zdát, že se Jiří Ovčáček v rámci svých projevů dopouští řady chyb, a tím pádem jeho projevy nejsou dobré, bylo by chybné tento závěr vyvozovat takto jednoduše. Byť je skutečně prohřešků proti ortoepické normě poměrně hodně, redukce jsou patrné i pouhým poslechem a tempo je nepřiměřeně rychlé, je třeba poznamenat, že Jiří Ovčáček nevybočuje z mainstreamu profesionálních mluvčích.

Jak konstatovaly například Janoušková a Veroňková (2008), je velmi běžné, že se i profesionální mluvčí, moderátoři hlavních zpravodajských relací, kteří podstupují trénink výslovnosti, dopouštějí prohřešků proti standardům a normám. Jednoduchým optickým porovnáním jejich chyb a chyb zkoumaného Jiřího Ovčáčka nelze konstatovat velké rozdíly. Tím pádem rozhodně nelze označit Jiřího Ovčáčka za mluvčího, který by vůbec nedbal na kulturu mluveného projevu.

Tím však nelze popřít fakt, že jeho projevy stále nabízejí velký prostor ke zlepšení. Pozitivním faktem je, že se projevy Jiřího Ovčáčka zlepšují, a to v mnoha ohledech. Zároveň je však třeba dodat i to, že zlepšení s sebou nese i hyperkorektnost.

Diskusi lze však uzavřít s pozitivním konstatováním pro obor media relations: čím více zkušeností má tiskový mluvčí s projevy (čím déle na této pozici působí), tím lepší jsou jeho projevy. Kulturu mluveného projevu tak lze s prokazatelným úspěchem pěstovat a

přednes zlepšovat. To je pozitivní jak pro celkovou společnost, tak i pro jednotlivé mluvčí.

11. Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl prozkoumat oblast kultury mluveného projevu z hlediska orálního přednesu pracovníků PR, specificky tiskových mluvčích. Konkrétní analýzu, na které byla tato oblast prozkoumána, představovaly projevy Jiřího Ovčáčka z let 2015, 2016, 2018 a 2019, dialogické i monologické.

Jelikož se jedná o práci v mnoha oblastech bezprecedentní, bylo v rámci teoretické části potřeba dosáhnout hlavně dvou základních výsledků.

Za prvé, dostatečně obhájit funkčnost použitých aspektů deskripce a analýzy řečové komunikace (tedy hlavně fonetiky a ortoepie) na oblast public relations, tedy pozitivní vliv dobré kultury mluveného projevu na společnost i mluvčího. V této souvislosti byly představeny argumenty v podobě teoretických statí i percepčních výzkumů předních českých i světových lingvistů, a to především pozitivnější vnímání mluvčího na základě projevu pronášeného vyšším mluvním stylem, korelaci určitých fonetických jevů s vyšší mírou vnímání důvěryhodnosti mluvčího a také koncept modelového mluvčího, který argumentuje společenskou potřebou kvalitních projevů profesionálních mluvčích.

V rámci tohoto cíle bylo provedeno i transparentní sumarizování kritiky ortoepie nebo zmínění percepčních testů, které neprokázaly korelaci s emocemi, které by tiskový mluvčí měl vzbudit. I přes tato negativní východiska má autor této práce za to, že se díky množství pozitivních podařilo prokázat přínos kvalitní mluvy pro obor public relations.

Za druhé, přenést základní metodiku zkoumání projevů tiskových mluvčích z metodik jiných prací. Ačkoliv si tato práce v žádném případě nekladla za cíl být prací metodologickou a ani jí není, absence předchozích výzkumů kultury řeči specificky PR expertů si vyžádala převzetí kombinace metodik z prací, které se zaměřovaly na moderátory, herce, politiky či byznysmeny, a shrnutí pro potřeby této práce.

Zatímco pro kapitoly fonetiky a ortoepie tento přenos proběhl bez problému, v kapitole rétoriky a charismatu narazil autor na problém nedostatečného pokrytí výše citované teorie pro českou praxi. Z vlastní zkušenosti však může autor konstatovat, že v této oblasti

již probíhá výzkum, který umožní exaktně zkoumat přímo rétorický přednes českých mluvčích. Oblast public relations a marketingu by specificky ocenila poznatky o korelaci hlasového projevu a emocí, které na posluchače působí, na základě takových teoretických konceptů pak možné vyučovat mluvené projevy cíleně pro potřeby specialistů v oblasti marketingu a PR.

Díky relativně intenzivním výzkumům mluveného projevu například televizních moderátorů bylo možné poměrně precizně přenést výběr z těchto metod také na oblast tiskových mluvčích.

Autor záměrně zvolil pouze část z možných analytických metod. Jednak ty, které byly představeny (především segmentální rovina a tempo), mohly být analyzovány více do hloubky, jednak analýza například intonace akustickými metodami by byla metodologicky ještě náročnější, než byly kapitoly této práce. Pro další analytické práce je však rozhodně možné doplnit analýzu mluveného projevu i o další části, a to samozřejmě nejen pouze na zvukové rovině.

Praktická část se, jak již bylo řečeno, zaměřila na kulturu mluveného projevu Jiřího Ovčáčka. Základním cílem bylo porovnání mluvy Jiřího Ovčáčka s nashromážděnými teoretickými poznatky a její podrobení představeným metodikám.

Celkově pět projevů, z nichž tři byly připravené plynulé monology a dva nepřipravené sestříhané odpovědi v rámci dialogů, bylo analyzováno na dvou rovinách – akustické rovině a sluchové rovině.

V rámci sluchové roviny proběhl poslech nahrávek a následné vytipování konkrétních problematických míst. Těmi v případě Jiřího Ovčáčka byly hlavně redukce a vypouštění vokálů, vypouštění konsonantů, nepovolená asimilace a nestejněměrné a příliš rychlé tempo. Poslechová analýza naopak neprokázala žádný problém s otevřeností vokálů a pouze drobné odchylky od správného či doporučeného užívání rázu.

Akustická analýza se ukázala být pouze částečně úspěšná, a to z důvodu technických závad. Z dat, která nelze považovat za kontaminovaná, mohlo být definitivně potvrzeno, že Jiří Ovčáček nemá sklony k otevřenější výslovnosti, což je pozitivním faktem zvláště kvůli negativní percepci této příznakové otevřené výslovnosti například na Moravě (Kraus, 2008, str. 87).

Akustická analýza dále prokázala trend pozitivního výrazného zpomalování tempa řeči

Jiřího Ovčáčka. To pozitivně koreluje i se segmentální rovinou, kdy díky pomalejšímu tempu mají hlásky možnost být vykreslenější.

Pozitivně lze hodnotit také další výsledek akustického zkoumání, že v připravených projevech neprobíhá na globální úrovni dlužení závěrečného vokálu, stává se tak pouze výjimečně.

Ze závěrečné diskuse, která zahrnovala také komparaci monologických projevů v průběhu času a komparaci připravených a nepřipravených projevů, lze vyvodit několik závěrů.

Za první, lze konstatovat, že mluva Jiřího Ovčáčka se po všech směrech posouvá k lepšímu. Lze tedy uzavřít, že preciznější výslovnosti a obecně lepší rétorice se dá naučit a zdá se, že pozitivně koreluje se zkušenostmi na postu tiskového mluvčího.

Za druhé, negativní stránka tohoto zlepšování je nikoliv nevýrazná snaha o hyperkorektnost.

Za třetí, z hlediska ortoepie lze i v časově posledním projevu nalézt celou řadu chyb, na které je možné se zaměřit, a ještě více tak projev zlepšit.

Za čtvrté, i přes tuto kritiku je třeba mít na paměti, že ortoepická norma je dokonalý model. Při srovnání s projevy reálných profesionálních mluvčích z mediálního prostředí nelze říct, že by Jiří Ovčáček vybočoval ani negativně, ani pozitivně.

Práce se tak pokusila vytvořit základní strukturu, teoretickou i praktickou, včetně (v příloze dostupného) skriptu k automatickému zjišťování formantů, pro možné budoucí zkoumání kultury mluveného projevu dalších konkrétních tiskových mluvčích nebo jiné využití teorií dobrých projevů v oblasti marketingové komunikace a public relations.

Summary

This bachelor thesis was dedicated to research the field of speech culture from the point of view of oral delivery of PR experts, specifically spokespeople. The concrete analyses, which was used to research the field, consisted of speeches given by Jiří Ovčáček from 2015, 2016, 2018 and 2019, both dialogues and monologues.

Because the thesis is unprecedented in many ways, it was necessary to fulfil two main aims in the theoretical part.

First, to defend sufficiently the functionality of the descriptive and analytical tools of the speech communication used in the thesis for the purposes of public relations, thus to defend the idea of positive effect of the good speech culture on both the society and speaker itself.

Second, to transmit and summarize the basic methods of spokespeople's analyses from the methods of different authors studying speeches of media anchors, actors, politicians or businessmen.

Only some of these methods were used in this thesis in order to keep the methodology adequately easy and user friendly for the purposes and needs of PR analysis.

In the practical part, the thesis dealt with the speech culture of Jiří Ovčáček. The main aim was to compare the speech of Jiří Ovčáček with the discussed theory and to put it to the test within the methodology provided earlier.

Five speeches and more than 10 000 phones were analysed, both auditorily and acoustically.

The auditory analysis provided some evidence about concrete problems of speech of Jiří Ovčáček. Vowel reductions and omitting as well as consonant omitting, forbidden assimilation and variable speech rate were identified. On the other hand, no signs of violations of vowel quality or glottal plosives' appearance were found.

Acoustically, the positive tendency of speech rate in Jiří Ovčáček's speeches was proven. Also, the analysis proved that the vowel quantity is not violated in his speech globally.

Despite these pieces of evidence about improvements of Mr Ovčáček's speech, there are still serious deficiencies concerning the orthoepic standard. Also, the improvement comes with hypercorrectness, as the analysis proved. Nevertheless, the analysis suggests that the speech culture of Mr Ovčáček, compared to other prominent professional speakers, is satisfactory.

Použitá literatura

Odborné zdroje

ALLHOFF, Dieter a Waltraud ALLHOFFOVÁ, 2008. *Rétorika a komunikace*. 14. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2283-2.

ČERMÁK, František, SGALL, Petr a Petr VYBÍRAL, 2005. Od školské spisovnosti ke standardní češtině: výzva k diskusi. *Slovo a slovesnost*. Praha: Ústav pro jazyk český, č. 02. str. 103-115. ISSN 0037-7031

ČMEJRKOVÁ, Světlá, HAVLÍK, Martin, HOFFMANOVÁ, Jana, MÜLLEROVÁ, Olga a Jiří ZEMAN, 2013. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2267-7.

DANEŠ, František, 2014. *Kultura a struktura českého jazyka* [online]. 1. vyd. Praha: Karolinum. 511 str. ISBN: 978-80-246-2549-2. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/10/07/48/kultura_a_struktura_ceskeho_jazyka.html

DEN HARTOG, Dianne a Robert VERBURG, 1997. Charisma and rhetoric: Communicative techniques of international business leaders. *The Leadership Quarterly*. Elsevier, r. 8, č. 4. s. 355-391. ISSN 1048-9843

DOVALIL, Václav, 2006. K úvahám o spisovném či standardním jazyku – pohled z poněkudširší perspektivy. *Slovo a slovesnost*. Praha, Ústav pro jazyk český, r. 67. s. 61-67. Dostupné také online z: http://paul.igl.uni-freiburg.de/dovalil/userfiles/downloads/Slovo_a_slovesnost_1-2006.pdf

Fonetický ústav, ©2015. Co je to fonetika?. *Fonetika.ff.cuni.cz* [online]. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://fonetika.ff.cuni.cz/o-fonetice/co-je-fonetika/>

GROSSBERG, Stephen, 2003. *Resonant Neural Dynamics of Speech Perception* [online]. Boston University, Center for Adaptive Systems. [cit. 2019-04-22]. Dostupné online: <http://sites.bu.edu/steveg/files/2016/06/Gro2003TIPSPhonetics.pdf>

HAVRÁNEK, Bohuslav, 1932. Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*, s. 32–84. Dostupné online z: https://docplayer.cz/21625120-Ukoly-spisovneho-jazyka-a-jeho-kultura.html#show_full_text

JANOŮSKOVÁ, Jana a Jitka VERONĚKOVÁ, 2008. Moderátoři večerního televizního zpravodajství 2003. *Čeština doma a ve světě*. Filosofická fakulta. Roč. XVI, č. 1-2. s.

- KLAPETEK, Milan, 2008. *Komunikace, argumentace, rétorika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2652-6.
- KRAUS, Jiří, 2008. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-256-1578-3
- KRAUS, Jiří, 2004. *Rétorika a řečová kultura*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0898-7
- KRČMOVÁ, Marie, 2005. Výslovnost ve veřejném projevu. *Linguistica* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. [cit. 2019-04-29]. ISSN 1801-5336. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-015.pdf>
- KULDANOVÁ, Pavlína, 2013. *Zvuková stránka češtiny*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-469-6
- LADEFOGED, Peter, 1993. *A Course in Phonetics*. 3. vyd. Texas, Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers. ISBN 978-0155001732
- MARTURANO, Antonio, WOOD, Martin a Jonathan GOSLING, 2010. Leadership And Language Games. *Philosophy of Management*. Springer: r. 9, č. 1. s. 59-83. ISSN 1740-3812
- MUPRHY, W.D., SHEA, Sandra a Richard ASLIN, 1989. Identification of vowels in "vowel-less" syllables by 3-year-olds. *Perception, & Psychophysics*. Psychonomic society, r. 46, s. 375-383. ISSN: 1943-3921
- NEŠPOR, Zdeněk, 2017. Rétorika. In: *Sociologický slovník* [online]. Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2019-04-23]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/R%C3%A9torika>
- NIEBUHR, Oliver a Suzanna WRZESZCZ, říjen 2018. *A woman's gotta do what a woman's gotta do, and a man's gotta say what a man's gotta say -- Sex-specific differences in the production and perception of persuasive power*. In: 16th International Pragmatics Conference. Hong Kong
- NIEBUHR, Oliver, TEGTMEIER, Silke a Alexander BREM, 2017. Advancing Research and Practice in Entrepreneurship through Speech Analysis – From Descriptive Rhetorical Terms to Phonetically Informed Acoustic Charisma Metrics. *Journal of*

Speech Sciences, r. 6, č. 1, str. 3-26. ISSN 2236-9740

NIEBUHR, Oliver, BREM, Alexander a Jana VOSSE, 2016. *What makes a charismatic speaker? A computer-based acoustic-prosodic analysis of Steve Jobs tone of voice. Computers in Human Behavior*. Dostupné také online z:

https://www.researchgate.net/publication/305398159_What_makes_a_charismatic_speaker_A_computer-based_acoustic-prosodic_analysis_of_Steve_Jobs_tone_of_voice

PALKOVÁ, Zdena, 1994. *Fonetika a fonologie češtiny*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-843-1

PODLIPSKÝ, Václav Jonáš, SKARNITZL, Radek a Jan VOLÍN, 2009. *High Front Vowels in Czech: a Contrast in Quantity or Quality?* In: *Interspeech*. Brighton.

Dostupné také online z: <https://fonetika.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/104/2015/10/PodlEtal09-I.pdf>

ROSENBERG, Andrew a Julia HIRSCHBERG, 2009. *Charisma perception from text and speech. Speech Communication*. New York: Columbia University, r. 51. s. 640-655. ISSN 0167-6393

SGALL, Petr, 1994. Lingvistický pohled na český pravopis. *Slovo a slovesnost*. Praha: Ústav pro jazyk český, r. 55, č. 3. s. 168–177. ISSN 0037-7031

SKARNITZL, Radek, ŠTURM, Pavel a Jan VOLÍN, 2016. *Zvuková báze řečové komunikace*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3272-8

SKARNITZL, Radek, 2016. Co dokáže náš hlas? Fonetický pohled na variabilitu řečové produkce. *Slovo a smysl*. Praha: Filosofická fakulta, r. 26, č. 13, str. 97-115. ISSN 2336-6680

SKARNITZL, Radek a Jan VOLÍN, 2012. Referenční hodnoty vokálních formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny. *Akustické listy*. Praha: Česká akustická společnost, r. 18, č. 1. Dostupné také online z: <https://fonetika.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/104/2015/10/SkaVol12-formanty.pdf>

SORENSEN, Lotte, 2013. *How to Grow an Apple: Did Steve Jobs Speak Apple to Success?* Diplomová práce. Aalborg: Aalborg University. Vedoucí práce: Richard Madsen. Dostupné také online z:

https://projekter.aau.dk/projekter/files/76950690/How_to_Grow_an_Apple.pdf

STANĚK, Vladimír 1956. Výslovnost spisovné češtiny. *Naše řeč* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, r. 39, č. 5-6 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4491>

ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika, 2016. *Česká ortoepická kodifikace*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce: Robert Adam

TRASK, Larry, 1996. *Dictionary of Phonetics and Phonology*. Londýn: Taylor & Francis Routledge. ISBN 9780203696026

VACHEK, Josef, 1989. *Written Language Revisited*. Amsterdam: John Benjamins. ISBN 9789027220646

VOLÍN, Jan, 2010. Fonetika a fonologie. In: *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2812-7

WILLIAMS, Gary a Robert MILLER, 2002. Change the Way You Persuade. *Harvard Business Review* [online]. [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://hbr.org/2002/05/change-the-way-you-persuade>

Ostatní zdroje

KABÁTOVÁ, Šárka., 8. 1. 2015. Zemanův novinář snů? Šlo nám jen o živé vysílání, odmítá Hrad kalkul. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vesely-jako-zemanuv-novinar-snu-prezident-sel-na-frekvenci-za-jistotou.A150105_164454_In_domov_sk

MAFRA, © 2016. Jiří Ovčáček I: Poprvé o soukromí a ne o Zemanovi. *Tv.idnes.cz* [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://tv.idnes.cz/dramaticke-zivoty/jiri-ovcacek-i-poprve-o-soukromi-a-ne-o-zemanovi.A160504_151227_dramaticke-osudy_kuko

PHILLIPS, Brad, 15. 3. 2012. The Six Traits Every Media Spokesperson Should Have. *The Thoroughline blog* [online]. [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://www.throughlinegroup.com/2012/03/15/the-six-traits-every-media-spokesperson-should-have/>

STEM, ©2005. *Moderátoři televizních novin na TV Nova jsou vesměs známější než jejich kolegové z ČT a TV Prima* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/moderatori-televiznich-novin-na-tv-nova-jsou-vesmes-znamejsi-nez-jejich-kolegove-z-ct-a-tv-prima/>

Zdroje nahrávek

MON1: Česká televize, © 2016. *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/1989094-tiskova-konference-jiriho-ovcacka>

MON2: Seznam zprávy © 2018. *In: Facebook.com* [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/SeznamZpravy/videos/tiskov%C3%A1-konference-ji%C5%99%C3%ADho-ov%C4%8D%C3%A1%C4%8Dka/496764077465579/>

MON3: Česká televize, © 2015. *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/1498396-ovcacek-krizova-vyprava-znamenala-plosnou-okupaci>

DIA1: Seznam zprávy, © 2018. *In: Youtube.com* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3fETN751DJk>

DIA2: XTV, © 2019. *In: Youtube.com* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jrPOM2TO0xg>

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Konstantin Sulimenko	Razítko podatelný:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2016/2017	
E-mail diplomantky/diplomanta: konstantin.sulimenko@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Marketingová komunikace a PR (MKPR)	
Předpokládaný název práce v češtině: Kultura mluveného projevu tiskových mluvčích s analýzou Jiřího Ovčáčka	
Předpokládaný název práce v angličtině: Speech culture of spokespeople with analysis of Jiří Ovčáček	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí) LS 2018/19	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Práce představí problematiku kultury mluveného projevu u veřejných mluvčích, převážně pak u profesionálních tiskových mluvčích, a to včetně aplikace teoretických poznatků z oblasti kultury mluveného projevu na projevy Jiřího Ovčáčka (toho času mluvčího prezidenta republiky). Teoretická část představí fonetické a ortoepické aspekty mluveného projevu, nastíní otázku spisovného a obecného jazyka (včetně přesunu obecné češtiny do veřejného diskurzu) a krátce se zaměří i na další faktory ovlivňující formu veřejného vystoupení (volba lexika, syntax apod.). Praktická část si klade za cíl kvantitativními prostředky zanalyzovat data z veřejných vystoupení Jiřího Ovčáčka (tiskové konference, rozhovory v médiích), například tedy pečlivost jeho výslovnosti, dikci, bohatost slovní zásoby apod.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1) Úvod ---teoretická část--- 2) Vymezení pojmů a relevance k tématu - vymezení základních teoretických pojmů, se kterými bude autor pracovat 2.1) Ortoepie - vysvětlení pojmu ortoepie jako nauky o správné výslovnosti jazyka, představení klíčových ortoepických problémů (užívání rázu, laxně vyslovované souhláskové shluky, správné užití asimilací v češtině apod.) 2.2) Fonetika - vysvětlení pojmu fonetika jako nauky o zvukové produkci slov, představení klíčových fonetických aspektů dotýkajících se mluveného projevu (otevřenost a délka vokálů, prozodické a nádechové úseky apod.) 2.3) Teorie rétoriky - pojem rétorika jako nauka o přesvědčivém projevu, poznatky o rétorice od moderních teoretiků. 2.4) Stylistika - stylistika jako věda o stylu využívání jazykových prostředků ve vztahu ke kultuře mluveného projevu jako například slovní zásoby nebo složitosti vět.	

3) **Kultura jazyka a jeho regulace - pojem spisovnosti a obecné češtiny, rozdíly mezi nimi a motivace preferování jednoho z těchto přístupů k jazyku v různých komunikačních situacích mluvčího včetně příkladů z různých médií. Pozornost bude věnována i akademické debatě na téma jazykové politiky ve vztahu k veřejným mluvčím.**

4) **Tiskový mluvčí v teorii - práce tiskového mluvčího, jeho teoretické vymezení v systému vztahů s veřejností a úkoly, kde je zásadní jeho kultura projevu.**

--- praktická část ---

5) **Jiří Ovčáček - představení osoby Jiřího Ovčáčka, vymezení jeho sociodemografických údajů (místo původu, vzdělání a dalších relevantních údajů pro užití sociolingvistických poznatků).**

6) **Metodologie výzkumu - vymezení zkoumaného audiovizuálního vzorku a vysvětlení relevantních funkcí programů, skrze které bude provedena foneticko-ortopedická a stylistická analýza projevů Jiřího Ovčáčka.**

7) **Výsledky analýzy - zápis nekomentovaných dat vyšlých z kvantitativního měření projevů Jiřího Ovčáčka**

8) **Závěr - komentované výsledky a výstupy, jejich zasazení do teoretického kontextu a celkový závěr analýzy.**

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Vybrané veřejné projevy Jiřího Ovčáčka v letech 2013–2018 (vybrané dle dostupnosti, kvality zvuku apod.)

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Kvantitativní analýza pomocí měření mluvy Jiřího Ovčáčka skrz program Praat a stylistiky pomocí programů analýzy textu (AntConc apod.).

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Skarnitzl, R., Šturm, P. a J. Volín: Zvuková báze řečové komunikace: Fonetický a fonologický popis řeči. Praha: Karolinum, 2016.

- Kniha poskytuje základní vhled do metodologie a možností fonetického výzkumu včetně fonetického popisu v programu Praat. Pro účely bakalářské práce bude kniha využita v otázkách produkce zvuků a souvisejících témat: kvality vokálů, paraverbálních aspektů řeči apod.

Palková, Z.: Fonetika a fonologie češtiny. Praha: Karolinum, 1994.

- Komplexní kniha o fonetice a fonologii češtiny od profesorky Palkové přibližuje fonetiku jako vědu pro využití v českém jazyce. Součástí knihy jsou mimo jiné i současná česká ortopedická pravidla, která budou využita pro posouzení kvality projevu Jiřího Ovčáčka.

Kraus, J.: Jazyk v proměnách komunikačních médií. Praha: Karolinum, 2008.

- Kniha pojednává o přizpůsobování stylu jazyka v době nástupu audiovizuálních videí. Přibližuje změny jeho užívání, chápání i možné manipulace skrze jazyk v médiích. V bakalářské práci bude práce užita mimo jiné pro pochopení otázky

percepce jazyka z médií, například rozdílu v percepci spisovného a obecného jazyka.

Kraus, J. et al: Člověk mluvící. Praha: Leda, 2011.

- **Kniha Člověk mluvící se zaměřuje na možnosti rétoriky a rétorického tréninku především z teoretické stránky včetně užívání specifických řečnických prostředků v českém jazyce. Pro účely bakalářské práce bude kniha využita k vymezení rétoriky jako vědní disciplíny i popisu a zhodnocení rétoriky Jiřího Ovčáčka.**

Daneš, F: Kultura a struktura českého jazyka. Praha: Karolinum, 2009.

- **Souhrn práce významného českého jazykovědce zahrnuje stati ze všech oblastí kultury komunikace v českém jazyce. Kromě obecných zásad v jazyce se zaměřuje i na konkrétní odvětví a specifické jevy, jejichž identifikace v projevu Jiřího Ovčáčka napomůže plánované analýze. Součástí knihy je i rozbor intonace v komunikaci.**

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

- **Hromková, K.: Komparativní analýza jazykových prostředků moderátorů publicistického videokanálu DVTV. Praha: 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí: PhDr. Otakar Šoltys, CSc.**
- **Machurová, M.: Jazyková stránka projevů moderátorů pořadu Klub Rádia Junior. Praha: 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filosofická fakulta. Vedoucí: PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.**
- **Hložková, D.: Celebritizace zpravodajství a publicistiky v českých komerčních televizích. Praha: 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí: prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D.**

Datum / Podpis studenta/ky

.....

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

.....

**Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagožky/pedagoga**

Datum / Podpis

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU/OBORU.

Seznam příloh

Text č. 1: Přepis MON1

Text č. 2: Přepis MON2

Text č. 3: Přepis MON3

Text č. 4: Přepis DIA1

Text č. 5: Přepis DIA2

Text č. 6: Skript pro zjištění formantů vokálů v jazyce PraatScript

Obrázek č. 1: Ukázka programu Praat

Obrázek č. 2: Ukázka problémových formantů [o] z nahrávky MON2

Obrázek č. 3: Ukázka hodnoty formantu F2 [u:]

Obrázek č. 4: Dloužení v monologu

Obrázek č. 5: Dloužení v dialogu

Tabulka č. 1: Vokalický systém češtiny

Tabulka č. 2: Referenční hodnoty formantů českých vokálů:

Tabulka č. 3: Standardní poměry mezi krátkým a dlouhým vokálem v češtině

Tabulka č. 4: Průměrné formanty vokálů v DIA1

Tabulka č. 5: Průměrné formanty vokálů v MON3

Tabulka č. 6: Průměrné tempo řeči Jiřího Ovčáčka

Tabulka č. 7: Komparace hodnot formantů MON3 a MON2

Zvuk č. 1: Nahrávky v pořadí MON1, MON2, MON3, DIA1, DIA2

Přílohy

Text č. 1: MON1

První téma. Pokud jde o hrůzný zločin v Berlíně, pan prezident lituje, že se potvrdilo jeho dlouhodobě varování před rizikem dalších teroristických útoků na území Evropy. A nyní k dalšímu aktuálnímu dění. Pan prezident se rozhodl vyhovět poslanecké sněmovně a předsedou Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí jmenoval pana Vojtěcha Vajse.

Pan prezident dnes také vetoval zákon o snížení děpé há na noviny a časopisy. Pan prezident se ztotožnil s negativním stanoviskem Vlády České republiky k tomuto zákonu. Domnívá se, že není jediný důvod pro daňové zvýhodnění téhle komodity snad kromě lobistických tlaků vydavatelů těchto periodik. Schválený návrh zákona o státním rozpočtu na příští rok, který pan prezident podepsal v pondělí, přitom s rozpočtovými dopady tohoto zákona vůbec nepočítal.

Dále bych vás rád informoval, že pan prezident dnes v půl dvanácté prostřednictvím videospojení a telefonu hovořil s veliteli misí Armády České republiky v Afghánistánu, v Mali, na Sinaji, v Golanských výšinách a v Iráku. Pan prezident prostřednictvím velitelů těchto misí poděkoval českým vojákům, který bojují proti různým formám islámského terorismu, za jejich práci a popřál jim krásné Vánoce a šťastný nový rok dva tisíce sedmáct. Telefonátu byl také přítomný ministr obrany pan Martin Stropnický a náčelník Generálního štábu pan Josef Bečvář.

Dalším tématem je pondělní veto novely zákona o střetu zájmu lidově označované jako lex babiš. Pan prezident vycházel z odborných posudků, které upozorňovaly na možný nesoulad této normy s Ústavou České republiky, konkrétně s Listinou základních práv a svobod. Podrobnosti uvedl pan prezident v dopise předsedovi poslanecké sněmovny, panu Janu Hamáčkovi. Tento dopis naleznete na webu hrad tečka cé zet v sekci tiskové zprávy. V případě, že Poslanecká sněmovna přehlasuje veto pana prezidenta, je pan prezident připraven obrátit se na Ústavní soud, aby definitivně rozhodl o případném nesouladu novely zákona o střetu zájmu s Ústavou České republiky.

A úplně na závěr této tiskové konference, jako každý rok pan prezident pronese v pondělí dvacátého šestého prosince vánoční poselství prezidenta republiky. Výroby se tradičně zhostí Televize Nova, vánoční poselství bude odvysíláno touto televizí dvacátého šestého prosince ve třináct hodin. Divákům zprostředkuje podle aktuálních informací vánoční poselství prezidenta republiky také čé té jedna, čé té dvacet čtyři, televize Barrandov a zpravodajské servery blesk cé zet a seznam cé zet. Posluchačům pak Český rozhlas radiožurnál a Český rozhlas plus. Dámo a pánové, z mé strany vše, děkuji za pozornost a nyní je prostor pro vaše otázky, prosím.

Text č. 2: MON2

Pan prezident přeje brzké uzdravení raněným a vyjadřuje jednoznačnou podporu českým vojákům, kteří bojují v Afghánistánu s mezinárodním terorismem. Tito stateční bojují za nás za všechny. A nyní mi již dovoďte k oslavám stého výročí naší republiky. Program bude velmi bohatý, zahájíme již v pátek dvacátého šestého října, kdy se pan prezident setká v devatenáct hodin na Pražském hradě s francouzským prezidentem Emmanuelem Macronem. Připomínám, že právě Francie stála u zrodu Československé republiky.

V sobotu dvacátého sedmého října se v jedenáct hodin skuteční přísaha vojáků hradní stráže za účasti pana prezidenta, následovat bude ve čtrnáct hodin přijetí diplomatického sboru. Pan prezident zavítá v šestnáct hodin také na slavnostní otevření zrekonstruované budovy Národního muzea. Ve státní svátek dvacátého osmého října se pan prezident zúčastní v půl jedenácté aktu na Vítkově, v půl jedné jmenuje nové generály, a to na Pražském hradě, a od čtrnácti hodin bude přítomen slavnostní vojenské přehlídce na Evropské třídě. Vyvrcholením oslav bude ve dvacet hodin slavnostní akt udělení státních vyznamenání ve Vladislavském sálu pražského hradu spojený s projevem pana prezidenta. Následovat bude recepce ve Španělském sále, kdy pan prezident pozdraví její hosty. V pondělí dvacátého devátého října v podvečer pan prezident odletí na Slovensko, kde se třicátého října zúčastní připomínky stého výročí Martinské deklarace. Je skvělé, že na oslavách státního svátku dvacátého osmého října bude vzácným hostem přítel pana prezidenta, slovenský prezident Andrej Kiska. Zavítá na Vítkov a bude přítomen i slavnostním okamžikům ve Vladislavském sále Pražského hradu. Zúčastní se také recepce ve Španělském sále. Oba prezidenti se pak opět sejdou právě v Martině.

Doplňit mohu, že oslavy státního svátku na Pražském hradě budou opravdu výjimečné. Ve dvanáct hodin proběhne rozšířené slavnostní střídání hradní stráže, na prvním nádvoří Pražského hradu společně nastoupí nová stráž, hudba hradní stráže a čestné stráže se státní vlajkou a bojovým praporem hradní stráže. Ceremoniál bude rozšířen o státní hymnu České republiky. Ve Vladislavském sále Pražského hradu bude u příležitosti slavnostního večera umístěna speciálně nasvícená masarykovská standarta prezidenta republiky, květinová výzdoba pak bude vyvedena v národních barvách.

Dámy a pánové, z mé strany krátká informace, nyní je čas na vaše otázky, prosím.

Text č. 3: MON3

Dobrý den dámy a pánové, dovoluji mi, abych vás přivítal na pravidelné tiskové konferenci, která je věnována aktuálním tématům. Tím prvním tématem je jmenování nového předsedy Nejvyššího soudu, pana profesora Pavla Šámala. Chci zdůraznit, že pan prezident zásadně nekonzultoval výběr předsedy Nejvyššího soudu s politiky, ale pouze s odborníky v oblasti práva, protože v opačném případě by došlo k politickému ovlivňování soudní moci, která má být nezávislá.

Totéž platí i o bankovní radě České národní banky, kdy se objevil návrh na změnu ústavy v podobě zavedení kontrasignace při jmenování jejích členů. Takový postup by ale vedl k politické ingerenci do činnosti České národní banky. U druhého bodu bych se rád vrátil k projevu prezidenta republiky, který přednesl na konferenci Let My People Live toto úterý. Pan prezident vyzval mezinárodní společenství k akci proti takzvanému Islámskému státu pod egidou Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Je třeba zdůraznit, že pan prezident hovořil o cílené eliminaci výcvikových středisek teroristů, v nichž se může připravovat i komanda, které by zaútočilo na území České republiky.

Pan prezident také ocenil arabské umírněné země, které bojují proti takzvanému Islámskému státu. Nemůžeme je nechat bez pomoci. Jinak by hrozilo, že islamisté, příkladem je Libye, ovládnou další státy. Podle nejnovějších údajů je terorismem ohroženo třináct zemí. Nejde tedy o křížovou výpravu, o které v reakci na projev prezidenta republiky hovořil ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek. Ta by totiž znamenala plošnou okupaci. Právě rozhořčené výroky pana ministra Zaorálka připomínají politiku appeasementu třicátých let minulého století. Je to stejné jako prohlásit, že s Hitlerem se Němci měli vypořádat sami. Pan prezident se rozhodl na rozčilená vyjádření pana ministra Zaorálka reagovat dárkem. Při nejbližší příležitosti věnuje pan prezident ministru zahraničních věcí Zaorálkovi tento symbolický Chamberlainův deštník.

Tím se dostávám k předposlednímu bodu této tiskové konference. Již před časem vznikla dohoda, že se budou ústavní činitelé pravidelně scházet a budou spolu diskutovat o zahraniční politice. První taková schůzka se ke koordinaci zahraniční politiky se uskuteční v úterý dne sedmáctého února dva tisíce patnáct v odpoledních hodinách zde na Pražském hradě. Bude především příležitostí k diskusi nad aktuálními tématy a ostatní uskuteční se krátce po návštěvě pana prezidenta v Jordánsku a Spojených arabských emirátech. Právě Jordánsko se podílí na boji s takzvaným Islámským státem, což pan prezident oceňuje, jak už jsem uvedl.

Závěrem mi dovoluji, abych vás informoval, že v pondělí pan prezident zahájí třídenní návštěvu Ústeckého kraje. Mimo jiné se setká s občany Ústí nad Labem, Varnsdorfu, Děčína a Jirkova. Dámy a pánové, děkuji vám za pozornost a nyní je prostor pro vaše dotazy. Prosím.

Text č. 4: DIA1

Životní příběh. Životní příběh, který znamená, že pro tuto republiku něco udělali. Buď hrdinství, nebo třeba že rozdávali radost a rozdávají radost lidem. Ono se to málo doceňuje, ale dávat lidem radost je možná to nejtěžší, co mám je třeba udělat. Tak určitě tím kritériem třeba v případě zmiňovaného Michala Davida jsou miliony a miliony spokojených posluchačů, jsou to písničky, které mají lidé rádi desítky let.

Pavol Krúpa bojuje proti zlu a to zlo se jmenuje Zdeněk Bakala. Mluví se o mnoha jménech, stačí počkat pár dnů, v neděli ve dvacet hodin se veřejnost dozví, kdo bude vyznamenán, já určitě nebudu žádná jména komentovat. Ale vrátím se k panu režisérovi Troškovi, prostě rozdává radost lidem a to je možná kategorie, na kterou příliš zapomínáme a bylo by možná pro novináře hezké, kdyby pan prezident vyznamenal nějakého umělce, který měl sto diváků a měl krásné kritiky. Ale to není člověk, který by oslovil širokou veřejnost, který by lidem něco dal. A už ta radost, to je přece krásné.

Pokud hovoříte o sprostém slově na zet, tak je padla dvě jména, a to je Viktor Kožený a Zdeněk Bakala. A pak také solární baroni a lidé, kteří se podíleli na kauze lehkých topných olejů. Je to určitě tato záležitost, to znamená odvážný boj proti Zdeňku Bakalovi, nesmíme zapomínat, že Zdeněk Bakala disponuje významnými finančními prostředky, významnými právními prostředky, teď pro něj například pracuje bývalý americký velvyslanec v České republice, a významnými mediálními prostředky, to znamená není to jednoduchá záležitost a já vždycky říkám, teď jsem zaznamenal, že pan Bakala nechal vzkázat zatím anonymně. Rozumnější by bylo, kdyby pan Bakala zvážil právní kroky a konečně předstoupil před sněmovní vyšetřovací komisi ke kauze o ká dé.

Ale tak já myslím, že to pan premiér velmi dobře vysvětlil, řekl své výhrady, ale ctí tradici a je to návrh pana prezidenta, který je kontrasignován panem premiérem a pan premiér sám řekl, že v tomto směru ctí tradici bude mít není to věc, která by byla fatální, ostatně je pan prezident po volbách zavedl novinku, která je velmi účelná a je to velmi dobře. Jednou měsíčně se pan prezident schází mezi čtyřma očima s panem premiérem a řeší spolu mnohé otázky a neřeší ty otázky prostřednictvím médií.

Souhlasím s tím a mimochodem é já si myslím, že ém hodnotit é hodnotit é minulost v takovém případě je poněkud ém zbytečné. To bychom mohli hodnotit každého umělce, který v té době působil. Máme umělce, kteří dnes se zaklínají, já nikoho nebudu jmenovat, není to mým zvykem, zaklínají se demokracií, svobodou, v té době jezdili na oslavy mezinárodního dne žen do televizního klubu mladých v československé televizi et cetera et cetera, já jim to vyčítat nebudu.

Text č. 5: DIA2

Pan prezident strávil Vánoce v poklidu s rodinou na zámku v Lánech, to je úplně ten nejlepší způsob, jak trávit čas, to znamená v klidu, nikam nejezdit. Já se toho taky držím. Když jsou svátky, člověk by neměl cestovat, toho cestování jsme si v loňském roce užili až až. Takže v poklidu se svojí rodinou, co nejdál od politiky.

Věci, které, é, nejsou, é, pro jeho působení v té funkci, é, vedoucího kanceláře republiky důležité a důležité je, že je s ním spokojen pan prezident. Kancelář prezidenta republiky funguje skvěle. Když se podíváte, jaké krásné akce jsme, é, na Hradě zvládli, jak jsme rozšířili otevřenost vůči veřejnosti, třeba upozornuji na skvělá videa, která publikujeme každou středu. Velmi krátká, ale velmi výstižná, o tom, jak na Pražském hradě se konají různé akce, výstavy nebo třeba o hradní stráž.

Ne ne ne, to ne, é, víte co Xavere, kdybychom měli, kdybychom měli hodnotit svět podle televizních zpráv nejmenovaných televizí, é, tak by to vypadalo s námi velmi špatně. É, tam někdy až příliš z toho číší ta zaujatost, že prostě někoho nemají rádi a v tomto případě platí zlaté pravidlo, nechť rozhodne nezávislý soud. Do té doby pohlížejme na kohokoliv, kdo je v takové situaci, jako na nevinného. A Andrej Babiš, é, dokázal jednu věc, on prostě vyhrál volby s velkým, s velkým náskokem, podařilo se mu sestavit vládu, která je úspěšná, é, podařilo se mu, podařilo se mu razantně vstoupit, é, na evropské pole. Tady je potřeba třeba pochválit to tu situaci, kdy se podařilo zabránit konečně tomu nesmyslu s migračními kvótami. Je tady spolupráce s našimi přáteli třeba v Maďarsku nebo v Polsku, to jsou strašně důležité věci. A celá záležitost kolem Čapího hnízda zavání velkou, velkou politizací.

Je to osvěžující záležitost a já to vidím na těch náměstích a na těch návších, kdy pan prezident velmi rád lidem odpovídá a víte, co vám umožňuje třeba kritický dotaz? Vysvětlit lidem svůj názor. To je strašně důležité. Mnohdy se stane, že lidé se něco dozvědí v čé es té a pak se na to pana prezidenta zeptají a pan prezident má možnost jim to vysvětlit. Samozřejmě, někdy se stane, že ten člověk to nevezme, neuvěří těm argumentům. Ale někdy o tom začne třeba i přemýšlet a dívat se na svět trochu jinak. Já to říkal i těm studentům na té Vysoké škole ekonomické, oni se mě dokonce zeptali, co mají číst.

Text č. 6: skript pro zjištění formantů vokálů v jazyce PraatScript

```
clearinfo

zvuk = selected("Sound")           // vyberte ručně zvukový soubor
text = selected("TextGrid")        // vyberte ručně textový soubor

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
  label$ = Get label of interval: 1, i
  if (label$ = "u:")
    zacatek = Get start point: 1, i
    konec = Get end point: 1, i
    tretina = (konec-zacatek)/3
    tretina1 = zacatek+tretina
    tretina2 = konec-tretina
    select formant
    prumer1 = Get mean: 1, tretina1, tretina2, "hertz"
    prumer2 = Get mean: 2, tretina1, tretina2, "hertz"
    select text
```

```

        soucet1 = soucet1+prumer1
        soucet2 = soucet2+prumer2
        pocet = pocet+1
    endif
endfor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 u: je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 u: je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
    label$ = Get label of interval: 1, i
    if (label$ = "u")
        zacatek = Get start point: 1, i
        konec = Get end point: 1, i
        tretina = (konec-zacatek)/3
        tretina1 = zacatek+tretina
        tretina2 = konec-tretina
        select formant
        prumer1 = Get mean: 1, tretina1, tretina2, "hertz"
        prumer2 = Get mean: 2, tretina1, tretina2, "hertz"
        select text
        soucet1 = soucet1+prumer1
        soucet2 = soucet2+prumer2
        pocet = pocet+1
    endif
endfor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 u je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 u je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

```

```

for i from 1 to intervalu
  label$ = Get label of interval: 1, i
  if (label$ = "i")
    zacatek = Get start point: 1, i
    konec = Get end point: 1, i
    tretina = (konec-zacatek)/3
    tretinal = zacatek+tretina
    tretina2 = konec-tretina
    select formant
    prumer1 = Get mean: 1, tretinal, tretina2, "hertz"
    prumer2 = Get mean: 2, tretinal, tretina2, "hertz"
    select text
    soucet1 = soucet1+prumer1
    soucet2 = soucet2+prumer2
    pocet = pocet+1
  endif
endifor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 i je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 i je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
  label$ = Get label of interval: 1, i
  if (label$ = "i:")
    zacatek = Get start point: 1, i
    konec = Get end point: 1, i
    tretina = (konec-zacatek)/3
    tretinal = zacatek+tretina
    tretina2 = konec-tretina
    select formant
    prumer1 = Get mean: 1, tretinal, tretina2, "hertz"
    prumer2 = Get mean: 2, tretinal, tretina2, "hertz"
    select text
    soucet1 = soucet1+prumer1
    soucet2 = soucet2+prumer2
    pocet = pocet+1
  endif
endifor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 i: je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 i: je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

```

```

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
    label$ = Get label of interval: 1, i
    if (label$ = "a") or (label$ = "a:")
        zacatek = Get start point: 1, i
        konec = Get end point: 1, i
        tretina = (konec-zacatek)/3
        tretinal = zacatek+tretina
        tretina2 = konec-tretina
        select formant
        prumer1 = Get mean: 1, tretinal, tretina2, "hertz"
        prumer2 = Get mean: 2, tretinal, tretina2, "hertz"
        select text
        soucet1 = soucet1+prumer1
        soucet2 = soucet2+prumer2
        pocet = pocet+1
    endif
endifor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 a nebo a: je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 a nebo a: je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
    label$ = Get label of interval: 1, i
    if (label$ = "e") or (label$ = "e:")
        zacatek = Get start point: 1, i
        konec = Get end point: 1, i
        tretina = (konec-zacatek)/3
        tretinal = zacatek+tretina
        tretina2 = konec-tretina
        select formant
        prumer1 = Get mean: 1, tretinal, tretina2, "hertz"
        prumer2 = Get mean: 2, tretinal, tretina2, "hertz"
        select text
        soucet1 = soucet1+prumer1

```

```

        soucet2 = soucet2+prumer2
        pocet = pocet+1
    endif
endfor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 e nebo e: je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 e nebo e: je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

select zvuk
formant = To Formant (burg): 0, 5, 5500, 0.025, 50

select text

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet1 = 0
soucet2 = 0
pocet = 0

for i from 1 to intervalu
    label$ = Get label of interval: 1, i
    if (label$ = "o") or (label$ = "o:")
        zacatek = Get start point: 1, i
        konec = Get end point: 1, i
        tretina = (konec-zacatek)/3
        tretina1 = zacatek+tretina
        tretina2 = konec-tretina
        select formant
        prumer1 = Get mean: 1, tretina1, tretina2, "hertz"
        prumer2 = Get mean: 2, tretina1, tretina2, "hertz"
        select text
        soucet1 = soucet1+prumer1
        soucet2 = soucet2+prumer2
        pocet = pocet+1
    endif
endif
endfor

prumerFinal1=soucet1/pocet
prumerFinal2=soucet2/pocet
printline Průměr F1 o nebo o: je: 'prumerFinal1:0' Hz
printline Průměr F2 o nebo o: je: 'prumerFinal2:0' Hz

intervalu = Get number of intervals: 1
soucet = 0
pocet = 0

select formant
Remove

```

Tabulka 1

Postavení	přední	střední	zadní
otevřené	i		u
středové	e	(ə)	o
zavřené		a	

Tabulka 2

Vokály	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	410	1940
i:	280	2260
e e:	570	1550
a a:	670	1250
o o:	470	1040
u	360	940
u:	300	770

Tabulka 3

vokál	poměr
i x i:	1,29
e x e:	1,72
a x a:	1,79
o x o:	1,73
u x u:	1,60

Tabulka 4

vokály	F1 (Hz)	F2 (Hz)
DIA1		
i	434	1742
i:	428	2004
e e:	508	1554
a a:	617	1205
o o:	485	1036
u	447	1035
u:	451	1277

Tabulka 5

vokály MON3	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	390	1907
i:	352	2126
e e:	451	1627
a a:	591	1293
o o:	481	1159
u	443	1266
u:	397	1482

Tabulka 6

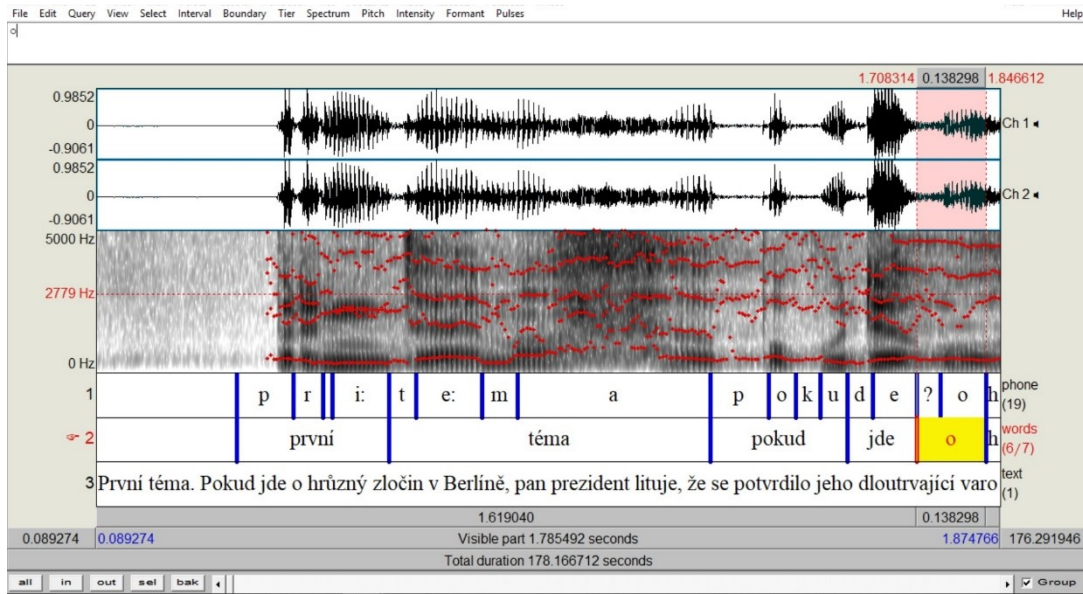
	Počet slabik	Celková délka (s)	Tempo
MON1	903	178	5,07
MON2	789	170	4,64
MON3	966	176	5,48

Tabulka 7

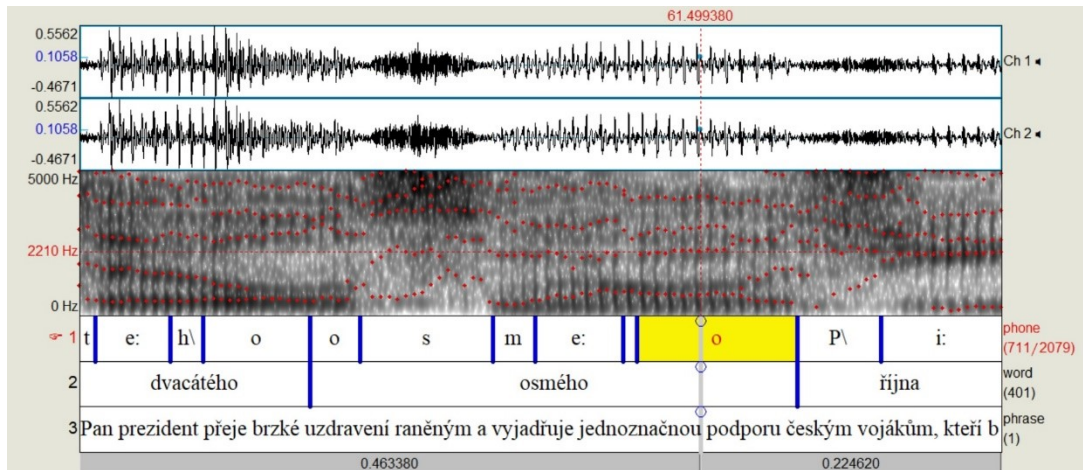
vokály MON3	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	390	1907
i:	352	2126
e e:	451	1627
a a:	591	1293

vokály MON2	F1 (Hz)	F2 (Hz)
i	391	1941
i:	386	2165
e e:	488	1670
a a:	654	1310

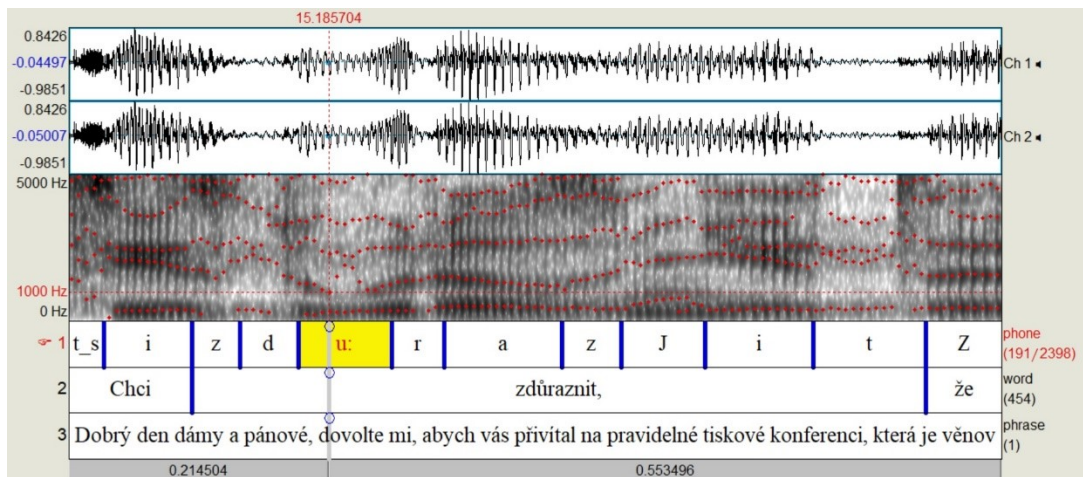
Obrázek 1

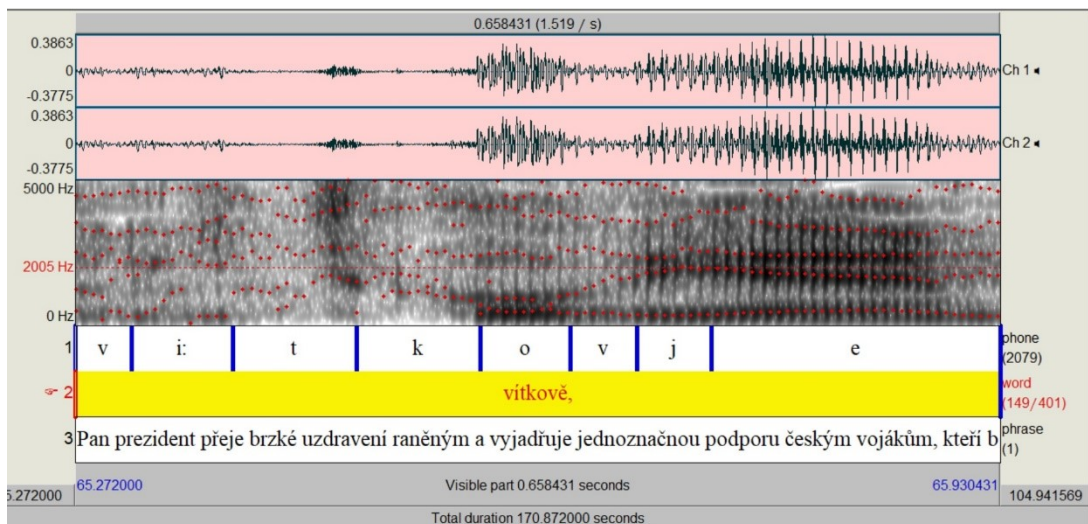
Obrázek 2

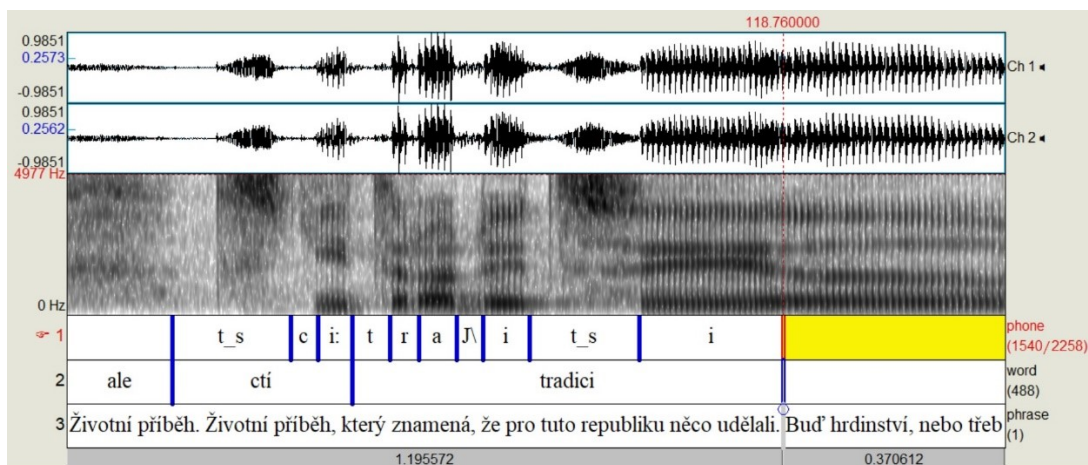
Obrázek 3

Obrázek 4

Obrázek 5

Zvuk 1

Dostupné online z: <https://soundcloud.com/konstantin-sulimenko/bakalarska-prace-kompletni-projevy-jo/s-xTfx1>